

CENTAR ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA

Vodič za postupanje u procesu
zaštite i podrške žena koje su
preživjele seksualno nasilje

CENTAR ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA

Vodič za postupanje u procesu
zaštite i podrške žena koje su
preživjele seksualno nasilje

2024.

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Zaustavimo nasilje – Ostvarimo ravnopravnost“, koji zajednički sprovode agencije UN-a u Srbiji, UNDP, UNFPA, UNICEF i UN Women, u partnerstvu sa Vladom Republike Srbije, uz podršku Vlade Švedske. Projektom se doprinosi stvaranju društva u kome su rodno zasnovana diskriminacija i nasilje neprihvatljivi, prava žena su zaštićena, a žene i muškarci ravnopravno učestvuju i doprinose svim sferama života.

Cilj projekta „Zaustavimo nasilje–Ostvarimo ravnopravnost“ je unapređivanje rodne ravnopravnosti u Srbiji kroz izgradnju društva u kome su rodno zasnovana diskriminacija i nasilje neprihvatljivi, prava žena su zaštićena, a žene i muškarci ravnopravno učestvuju i doprinose svim sferama života. Projekat je usmeren ka promeni rodno zasnovanih stavova, uloga i obaveza u privatnom životu, kao i jačanju institucionalnog odgovora na rodno zasnovano i nasilje u porodici. Kroz projekat se takođe doprinosi ekonomskom osnaživanju žena i pruža podrška u njihovom karijernom napredovanju, uz unapređivanje rodne ravnopravnosti i prava žena. Uz podršku Vlade Švedske, projekat zajedno sprovode Vlada Republike Srbije, i agencije Ujedinjenih nacija u Srbiji, UNDP, UNFPA, UNICEF i UN Women.

Stavovi izneti u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora/ke i ne odražavaju nužno stavove Ujedinjenih nacija, navedenih agencija UN, Vlade Republike Srbije niti Vlade Švedske.

Zaustavimo nasilje
Ostvarimo ravnopravnost

Autorke/autori :

Danica Todorov

prof. dr Ljiljana Mladenović Segedi

doc. dr Radosav Radosavkić

Slobodan Josimović

Urednica:

Biljana Stepanov

Izdavač:

Centar za podršku ženama

Za izdavača:

Biljana Stepanov

Dizajn:

Aleksandra Milaković Radinović

Agencija o2

Štampa: Pozitiv print

Tiraž: 250

ISBN 978-86-87681-11-8

Sadržaj

UVOD	6
LISTA SKRAĆENICA	8
CENTAR ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA	9
Misija, uloga i zadaci Centra za žrtve seksualnog nasilja	10
Korisnice usluga Centra za žrtve seksualnog nasilja	11
Kako radi Centar za žrtve seksualnog nasilja?	12
Načela Centra za žrtve seksualnog nasilja	13
Kako koristiti Vodič za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja u Centru za žrtve seksualnog nasilja?	14
PROCEDURE RADA U ZDRAVSTVENOJ USTANOVI U KOJOJ JE CENTAR ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA	16
PROCEDURE POSTUPANJA U CENTRU ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U OSAM KORAKA	19
1. KORAK: Prijem žrtve seksualnog nasilja	20
2. KORAK: Priprema žrtve za zdravstveni pregled	29
3. KORAK: Opšti telesni pregled i ginekološki pregled	31
4. KORAK: Prikupljanje i postupanje sa materijalnim dokazima (opis postupanja lekara i policijskih službenika)	34
5. KORAK: Lekarski nalazi: medicinski tretman i nega žrtve	41
6. KORAK: Savetovanje žrtve	44
7. KORAK: Sveobuhvatna/dodatna procena potreba žrtve i uključivanje Centra u planiranje zaštite i podrške zajedno sa drugim organima i ustanovma	50
8. KORAK: Prikupljanje i obrada podataka	53
PRILOZI	57
Obrazci	58
Obrazci - Izjave o saglasnosti	75

Uvod

Publikacija koja je pred vama predstavlja sveobuhvatan okvir za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja razvijen s ciljem da osigura efikasnu, senzitivnu i pravovremenu podršku u Centrima za žrtve seksualnog nasilja, ženama i devojkama koje su preživjele seksualno nasilje.

Ovaj Vodič odražava posvećenost zdravstvenih ustanova, policije i socijalnih službi da rade zajedno na koordinisan i multisektorski način, pružajući žrtvama medicinsku, psihološku i pravnu podršku koja im je potrebna.

Kroz postupke korak po korak i najbolje prakse, Vodič naglašava centralnu ulogu žrtava u procesu zaštite i oporavka, poštujući njihova prava, dostojanstvo i odluke. Takođe ima za cilj da unapredi kapacitete profesionalaca uključenih u rešavanje rodno zasnovanog nasilja, stvarajući bezbednije i podržavajuće okruženje za žrtve.

Primena ovog vodiča usklađena je sa nacionalnim i međunarodnim pravnim okvirima, poput Istanbulske konvencije, u borbi protiv nasilja nad ženama i promociji rodne ravnopravnosti. Fokusiranjem na potrebe žrtava, Vodič doprinosi izgradnji društva koje daje prioritet pravdi, oporavku i prevenciji daljeg nasilja.

Ovaj Vodič se u velikoj meri oslanja na prvi Vodič za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja u Centru za žrtve seksualnog nasilja koji je nastao u okviru projekta „Zaustavi – Zaštiti – Pomozi, Snažniji institucionalni odgovor na rodno

zasnovano nasilje u AP Vojvodini“, koji je od 2016. do 2018. godine sproveo Pokrajinski sekretarijat za zdravstvo u partnerstvu sa Centrom za podršku ženama iz Kikinde.

Zahvaljujući donatorskoj podršci, Centri za žrtve seksualnog nasilja su od 2019. godine nastavili da funkcionišu isključivo na teritoriji AP Vojvodine – na Klinici za ginekologiju i akušerstvo, Kliničkog centra Vojvodine u Novom Sadu i u Opštoj bolnici „Đorđe Joanović“ u Zrenjaninu, kao i opštim bolnicama u Kikindi, Sremskoj Mitrovici, a od septembra 2024. godine i u Opštoj bolnici u Vrbasu.

Centri za žrtve seksualnog nasilja, definisani kao specijalizovana usluga Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, doprinose većoj bezbednosti i zaštiti žena i devojaka od rodno zasnovanog, a naročito od seksualnog nasilja, kroz unapređenje institucionalne zaštite žrtava, odnosno usluge zdravstvene i psiho-socijalne podrške za žene i devojke koje su u riziku od nasilja, koje su preživele seksualno nasilje i nalaze se u procesu izlaska iz situacije nasilja.

Vodič je profesionalcima podsetnik i praktičan „alat“ zarad sa žrtvama seksualnog nasilja kako bi one dobile neophodnu zaštitu, pomoć i podršku u prevazilaženju traume koju su preživele.

Vodič je nastao u okviru projekta koji je podržan sredstvima kancelarije UN Women u Srbiji, u okviru projekta „Zaustavimo nasilje – Ostvarimo ravnopravnost“, koji zajednički sprovode agencije UN-a u Srbiji, UNDP, UNFPA, UNICEF i UN Women, u partnerstvu sa Vladom Republike Srbije, uz podršku Vlade Švedske.

Biljana Stepanov,
direktorka Centra za podršku ženama

LISTA SKRAĆENICA

Autonomna pokrajina Vojvodina	AP Vojvodina
Centar za socijalni rad	CSR
Centar za žrtve seksualnog nasilja	Centar / CŽSN
Institut za zdravstvenu zaštitu dece i omladine	Institut / IZZDIO
Klinički centar Vojvodine	KCV
Organizacije civilnog društva	OCD
Opšta bolnica	OB
Republika Srbija	RS

CENTAR ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA

Centar za žrtve seksualnog nasilja je specijalizovana usluga podrške koja obezbeđuje žrtvama: usluge lekarskog i laboratorijskog pregleda, podršku u slučaju traume i savetovanje.¹

Centar je namenjen ženama i devojkama koje su preživele silovanje i pokušaj silovanja od strane poznate ili nepoznate osobe ili su preživele neki drugi oblik seksualnog nasilja, kao što su obljava zloupotrebom odnosa zavisnosti, podređenosti ili fizičke ili psihičke nemoći žrtve da pruži otpor, seksualno uznemiravanje, iskorišćavanje za pornografiju, ponižavajući seksualni odnos, podvođenje, genitalno sakaćenje, prisilna trudnoća ili prisiljavanje na abortus, ugovoreni dečiji brakovi, trgovina ženama radi seksualne eksploatacije i prostitucije i dr.²

---

1 Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, („Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori“, br. 012/13) u članu 25 obavezuje potpisnice da omoguće otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih kriznih centara za slučajeve silovanja, odnosno centara za žrtve seksualnog nasilja.

2 Navedeni oblici seksualnog nasilja u Krivičnom zakoniku RS („Službeni glasnik RS“ br. 85/2005, 88/2005 .isp.,107/2005-isp.,72/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 , 94/2016 i 35/2019) predstavljaju krivična dela iz grupe krivičnih dela protiv polne slobode, članovi od 178.-185.6, 197 i 388.

Misija, uloga i zadaci

Centra za žrtve seksualnog nasilja

Centar za žrtve seksualnog nasilja radi na umanjivanju traume izazvane seksualnim nasiljem kroz osnaživanje žena i devojaka koje su preživjele seksualno nasilje i pruža neposrednu podršku u prevazilaženju posledica povređivanja. Centar obezbeđuje dokumentovanje, kao i materijalne tragove posledica seksualnog nasilja.

Zadaci

1. **Neposredan rad sa ženama koje su preživjele seksualno nasilje kroz pružanje pomoći i podrške u njihovom osnaživanju:**
  - a) neposredno medicinsko zbrinjavanje akutnih ili hroničnih povreda, nastalih nasilnim seksualnim činom,
  - b) priprema za lekarski pregled i podrška tokom pregleda,
  - c) podrška tokom sudskomedicinskog (forenzičkog) pregleda (utvrđivanje vrste, lokalizacije i težine povreda, prisustva tragova biološkog porekla i dr. radi obezbeđivanja dokaza u slučaju pokretanja krivičnog postupka),
  - d) psiho-socijalna pomoć i podrška u kriznoj situaciji, neposredno nakon preživljene traume i tokom oporavka,
  - e) pomoć i podrška u obaveštavanju o njenim pravima - prijava seksualnog nasilja, obaveštavanje o proceduri, priprema za krivični/sudski postupak i podrška na sudu,
  - f) pomoć u krizi i podrška u saradnji sa drugim državnim organima u lokalnoj zajednici - u hitnom zbrinjavanju i obezbeđivanju njene fizičke bezbednosti,
  - g) podrška članovima porodice žena koje su preživjele seksualno nasilje.
2. **Rad na povećanju osetljivosti profesionalaca u zdravstvu za rad sa žrtvama rodno zasnovanog i seksualnog nasilja;**
3. **Saradnja sa nadležnim organima i ustanovama u lokalnim zajednicama na unapređivanju njihovog rada sa žrtvama seksualnog nasilja, kao i saradnja sa Grupama za koordinaciju i saradnju³;**
4. **Rad na prevenciji seksualnog nasilja kroz informisanje i povećanje osetljivosti šire javnosti o problemu seksualnog nasilja i o seksualnim pravima.**

³ Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici („Službeni glasnik RS“ br. 94/2016) od 1. juna 2017. godine uspostavljene su Grupe za koordinaciju i saradnju.

Korisnice usluga Centra za žrtve seksualnog nasilja

Korisnice usluga Centra za žrtve seksualnog nasilja su žene i djevojke od navršениh 15 i više godina, bez obzira na nacionalnu pripadnost, seksualnu orijentaciju, invaliditet, poreklo, bračno stanje i drugo lično svojstvo koje su:

- trenutno izložene seksualnom nasilju;
- preživjele neki vid seksualnog nasilja i u procesu su izlaska iz situacije seksualnog nasilja;
- nekada preživjele seksualno nasilje, a imaju potrebu za psihološkom, pravnom i drugom vrstom podrške i pomoći, ili su prvi put spremne da pričaju o svom iskustvu;
- u riziku da postanu žrtva seksualnog nasilja u budućnosti;
- seksualne radnice.

Korisnice usluga Centra mogu biti žene:

- koje same potraže pomoć;
- koje dođu uz podršku policije ili neke druge institucije ili organizacije civilnog društva;
- koje su uputile druge institucije ili organizacije civilnog društva na lokalnom nivou.

Korisnici usluga su i:

- bliske osobe žene, djevojke ili deteta koja/koje je preživjela/o neki vid seksualnog nasilja;
- roditelji/staratelj/usvojitelji/hranitelji maloletne žrtve koja je preživjela seksualno nasilje;
- staratelj (punoletne) žene koja je preživjela seksualno nasilje.

Kako radi Centar za žrtve seksualnog nasilja?

Centar za žrtve seksualnog nasilja je specijalizovana usluga za pružanje neposredne medicinske nege, sudskomedicinsku praksu i delovanje u kriznim situacijama radi umanjivanja traume žrtava izazvane seksualnim nasiljem kroz njihovo osnaživanje i neposrednu podršku u prevazilaženju posledica povređivanja.

Žena ili devojka koja je preživela seksualno nasilje, na jednom mestu, besplatno, dobija svu potrebnu pomoć i podršku: medicinsko zbrinjavanje, psiho-socijalno savetovanje i socijalno-edukativne usluge.

Centar je smešten u zdravstvenoj ustanovi, radi 24 časa, sedam dana u nedelji, a žena koja je preživela seksualno nasilje može da dođe lično, da se javi telefonom, ili na drugi način.

U Centru je obezbeđena poverljivost ličnih i drugih podataka.

Centar podstiče i podržava funkcionalno, međusektorsko, povezano delovanje službi koje su obavezne da svojim postupanjem učestvuju u zaštiti žrtava seksualnog nasilja i koje efikasno odgovaraju na njihove potrebe.

Na osnovu razvijenih pokazatelja Centar dokumentuje nasilje, tako što beleži sve oblike seksualnog nasilja.

Načela

Centra za žrtve seksualnog nasilja

1. Žrtva je u središtu postupanja.

Podržavajuće okruženje u kojem se poštuju prava i potrebe žrtava/žena koje su preživele seksualno nasilje.

2. Zaštita i bezbednost korisnica i osoblja.

Centar je sigurno i bezbedno mesto (procena stepena rizika i mera u skladu sa tom procenom, jer seksualno nasilje može biti praćeno i pretnjama da će biti povređeni članovi porodice, ukoliko neko bude saznao za nasilje).

3. Rodno zasnovano i seksualno nasilje posledica je nejednake raspodele društvene moći među polovima.

Muško nasilje prema ženama je iskazivanje moći i oblik kontrole žena.

4. Poverljivost i verovanje u iskaz žrtve.

Iskaz i svedočenje žrtve nikome neće biti saopšteni ukoliko to ona ne želi, ali će joj biti predočena zakonska obaveza prijavljivanja krivičnog dela policiji/ tužilaštvu.

5. Žrtva se ne okrivljuje i ne osuđuje za nasilje.

Za nasilje je odgovoran isključivo učinilac.

6. Poštovanje dostojanstva korisnica i samostalnost u donošenju odluka.

Korisnice najbolje znaju svoje potrebe, želje i mogućnosti, a u Centru dobijaju podršku za prevazilaženje preživljene traume i pokretanje procesa oporavka.

7. Osnaživanje i učešće.

Osnaživanje žena za ponovno uspostavljanje poljuljanog osećanja da imaju kontrolu nad svojim životom.

Kako koristiti Vodič za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja u Centru za žrtve seksualnog nasilja?

U Vodiču su opisane smernice za učesnike u zaštiti i podršci žrtvama seksualnog nasilja, pre svega, za medicinsko osoblje u zdravstvenim ustanovama u kojima su uspostavljeni Centri za žrtve seksualnog nasilja, u zavisnosti od toga:

- da li je žrtva punoletna ili maloletna i,
- da li se žrtva javlja neposredno nakon preživljenog seksualnog nasilja ili nakon proteka određenog vremena.

Uz poštovanje predviđenih procedura važno je da svi koji su uključeni u rad sa žrtvama razumeju načela zaštite, proces zaštite i podrške koji je opisan u Opštem protokolu o postupanju i multisektorskoj saradnji u situacijama rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici⁴, kao i u Posebnom protokolu Ministarstva zdravlja RS za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju⁵.

U Vodiču su opisani koraci u postupanju u čijem su središtu potrebe žrtve, njeno zdravstveno zbrinjavanje i psihološka podrška. Dobra praksa u pružanju zdravstvenih usluga ženama sa iskustvom nasilja podrazumeva sledeće radnje i postupke⁶:

1. identifikovati i potvrditi nasilje,
2. odgovoriti na zdravstvene posledice nasilja,
3. dokumentovati nasilje,
4. proceniti bezbednost,
5. razviti bezbednosni plan,
6. uputiti na resurse u zajednici,
7. završiti razgovor u podržavajućem tonu.

4 Ministarstvo pravde, Zaključak Vlade RS o usvajanju Opšteg protokola, <https://www.mpravde.gov.rs/files/3акључак%20Владе%20%20о%20усвајању%20општег%20протокола%2029.3.2024.pdf>

5 Ministarstvo zdravlja RS, Poseban protokol Ministarstva zdravlja RS za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju, <https://www.sigurnakuca.net/sites/default/files/inline-files/TirkizniTekst.pdf>

6 Poseban protokol Ministarstva zdravlja RS za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju

Uslovi za uspešnu intervenciju službi koje su uključene u zaštitu i podršku žrtve su:

- poštovati poverljivost,
- poštovati samostalnost u donošenju odluka,
- verovati onome što žena govori iz svog iskustva,
- prihvatiti ženina osećanja,
- slušati, ali ne davati savete i gotova rešenja,
- dati podršku i učestvovati u planiranju budućnosti,
- pružiti jasne informacije o zaštiti i podršci koje su na raspolaganju i šta se od stručnjaka ili institucije može dobiti,
- ne umanjivati značaj nasilja,
- ne ignorisati nasilje i/ili izbegavati razgovor o zlostavljanju.

Postupci zbrinjavanja zdravstvenih posledica nasilja:

- proceniti posledice zlostavljanja na fizičko i mentalno zdravlje žene,
- pregledati sadašnje i skorašnje, kao i stare povrede,
- sačiniti detaljnu medicinsku dokumentaciju,
- sanirati povrede i ostale tegobe, u skladu sa pravilima dobre prakse,
- dati ženi adrese i telefone službi za pomoć ženama sa iskustvom nasilja, bez obzira na to da li ona želi da im se obrati ili ne.

**PROCEDURE RADA U
ZDRAVSTVENOJ USTANOVI
U KOJOJ JE CENTAR ZA ŽRTVE
SEKSUALNOG NASILJA**

PROCEDURE RADA U ZDRAVSTVENOJ USTANOVU U KOJOJ JE CENTAR ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA ĆE BITI OPISANE KROZ SLEDEĆIH OSAM KORAKA.

PUT ZAŠTITE ŽENE/DEVOJKE U CENTRU ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA

ŠTA?	GDE?	KO?	PREDUSLOVI
1. PRIJEM žene/devojke i njenih pratilaca (bliske osobe, policija ili neko drugi)	NA PRIJEMNOM ODELJENJU BOLNICE/KLINIKE ili u PROSTORIJI ČŽSN	DEŽURNA MEDICINSKA SESTRA	
2. PRIPREMA za proces zaštite i podrške ZAKAZIVANJE NAREDNOG RAZGOVORA ZA PODRŠKU	U PROSTORIJI ČŽSN u bolnici/ klinici	SAVETNICA ZA PSIHO-SOCIJALNU PODRŠKU	Prisustvo savetnice u bolnici/klinici
3a. PRIKUPLJANJE PODATAKA I DOKAZA (ukoliko nije obavljeno pre prijema u bolnici/klinici	U PROSTORIJI ČŽSN u bolnici/ klinici ILI U POLICIJSKOJ STANICI	POLICIJSKI SLUŽBENIK (kriminalistički inspektor) U SARADNJI SA TUŽIOCEM	Očuvanost dokaza
4b. ZDRAVSTVENI PREGLEDI I INTERVENCIJA AKO JE HITNO POTREBNA PRIKUPLJANJE PODATAKA I DOKAZA u okviru ZDRAVSTVENIH PREGLEDA	U PROSTORIJI ČŽSN u bolnici/klinici	LEKARI I MEDICINSKE SESTRE DOZVOLJENO JE PRISUSTVO OSOBE ZA PODRŠKU PO IZBORU ŽENE/ DEVOJKE	Potpisana saglasnost za: 1. ginekološki pregled 2. sudskomedicinski pregled i fotografisanje
4a. PRIHO-SOCIJALNA PODRŠKA za otklanjanje posledica traume, u skladu sa potrebama žene/ devojke	U PROSTORIJI ČŽSN u bolnici/ klinici	SAVETNICA ZA PSIHO-SOCIJALNU PODRŠKU	Potpisana saglasnost za korišćenje usluga savetnice i obradu podataka
4b. ZDRAVSTVENE USLUGE za otklanjanje posledica traume, u skladu sa potrebama žene/ devojke	U NADLEŽNOJ ZDRAVSTVENOJ USTANOVI	LEKARI I MEDICINSKE SESTRE	
4c. ZAŠTITA I PODRŠKA DRUGIH SLUŽBI		POLICIJA, TUŽILAŠTVO, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD, SUD, DRUGE SLUŽBE U LOKALNOJ ZAJEDNICI	Izrada Individualnog plana zaštite i podrške
5. STATISTIČKO PRAĆENJE EFEKATA ZAŠTITE I PODRŠKE	U OVLAŠĆENIM BAZAMA PODATAKA	TUŽILAŠTVO ZA SVE, A ČŽSN za usluge koje je pružao	Zakonom propisano ovlašćenje za vođenje baza podataka

PROCEDURE POSTUPANJA U CENTRU ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U OSAM KORAKA

1

PRVI KORAK: Prijem žrtve seksualnog nasilja – obavlja medicinsko osoblje Centra za žrtve seksualnog nasilja u radno vreme, odnosno dežurno medicinsko osoblje u vreme dežurstva.

PRAVILA PRILIKOM OBAVLJANJA PRIJEMA

- Prvi razgovor sa ženom koja je preživela seksualno nasilje obavezno obavlja osoba ženskog pola;
- Medicinska sestra na prijemu treba da se predstavi i potom nakon izjave žene da dolazi da bi prijavila seksualno nasilje, odmah poziva lekara (bilo da je došla sama ili u pratnji službenika policije ili druge institucije);
- Medicinska sestra odvodi ženu u prostorije Centra, pita je kako se oseća, da li ima neke tegobe, da li je povređena, objašnjava joj da je u prostorijama Centra sigurna. Ne postavlja odmah pitanja u vezi sa seksualnim nasiljem, već čeka da dođe lekar;
- Medicinska sestra uzima osnovne lične podatke iz lične karte i zdravstvene knjižice (ukoliko ih je žrtva ponela sa sobom);
- Medicinska sestra će ženi koja je preživela nasilje odmah napomenuti da u Centru može da dobije podršku savetnice (iz specijalizovane ženske organizacije) koja može da joj pruži psiho-socijalnu podršku i osnovna obaveštenja o procesu zaštite i podrške;
- Ukoliko savetnica za psiho-socijalnu podršku nije u mogućnosti da u Centar stigne blagovremeno, medicinska sestra na prijemu daje žrtvi osnovna

obaveštenja, detaljnije opisana u sledećem koraku o pregledu, gde će sačekati lekara, da može da pozove osobu od poverenja i sl., kao i njen kontakt telefon kako bi mogla da je pozove radi pružanja podrške;

- Ne treba nuditi vodu zbog prikupljanja dokaza (ukoliko je nasilje neposredno prethodilo dolasku u zdravstvenu ustanovu, bolje je da se ne daje voda dok policija ne utvrdi da li bi se mogao očekivati pronalazak bioloških tragova u usnoj duplji).

Napomena za policiju: Zdravstveno zbrinjavanje ima prednost zbog čega bi pismenu izjavu od žrtve policijski službenik trebalo da uzme tek posle lekarskog pregleda.

Način razgovora tokom prijema

Izuzetno je značajno da se razgovor medicinskog osoblja i žrtve obavlja u zaštićenom prostoru, kako druge osobe ne bi mogle da čuju razlog njenog dolaska, ni tok njihovog razgovora. Izuzetno je važno da medicinsko osoblje staloženo i saosećajno pristupi žrtvi kako bi se ona osećala sigurno i imala poverenje da kaže zbog čega je došla i da pruži što više potrebnih informacija. Potrebno je proveriti da li je situaciju nasilja već opisala nekom drugom (policiji, centru za socijalni rad ili nevladinoj organizaciji) i ako jeste, potrebno je stupiti odmah u kontakt sa njima kako bi se i od njih preuzele informacije.

Za ženu koja je preživela seksualno nasilje je važno da prvi razgovor vodi žena, kako bi se izbegla dodatna traumatizacija žrtve u situaciji kada žrtvi nakon negativnog seksualno-nasilnog iskustva prilazi muškarac. To može da izazove povlačenje i odustajanje žrtve od daljeg postupka.

OBAVEZA OBAVEŠTAVANJA POLICIJE

Za teža krivična dela, za koja se može izreći kazna zatvora preko pet godina ili teža kazna, propisana je obaveza svih službenih i odgovornih lica, među koja spadaju lekari i medicinsko osoblje, da prijavljuju ovakva krivična dela kada u obavljanju svojih radnih obaveza za njih saznaju. Prema odredbama člana 13 st.2 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, obaveza je svih državnih organa, organizacija i ustanova, dakle i zdravstvenih, da neodložno prijave policiji ili

javnom tužiocu svako saznanje o nasilju u porodici ili neposrednoj opasnosti od njega, a nepostupanje po ovoj obavezi kažnjivo je kao prekršaj iz člana 36 st.2 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici.

Ukoliko prilikom dolaska u medicinsku ustanovu žrtva navede da je silovana ili ukoliko se prilikom medicinskog pregleda kod nje konstatuju određene povrede koje upućuju na sumnju da je osoba žrtva silovanja, ili lekar na osnovu ponašanja, odgovora na postavljena pitanja posumnja da je žena preživela seksualno nasilje, zakonska obaveza lekara i medicinskog osoblja je da to saznanje ili sumnju neodložno prijave policiji, kako bi se prikupili svi potrebni dokazi za pokretanje krivičnog postupka protiv učinioca.

U slučaju silovanja, isključena je obaveza čuvanja lekarske tajne u odnosu na policiju, kao organa otkrivanja krivičnog dela, ali i na pravosudne organe, javnog tužioca, kao organe krivičnog gonjenja i na sud. Medicinske ustanove dužne su da javnom tužiocu i sudu na njihov zahtev dostave sve tražene podatke i medicinsku dokumentaciju.

Postupanje u ovom koraku se delimično razlikuje u zavisnosti od toga:

- da li žrtva dolazi sama u Centar ili dolazi u pratnji policije (već je prijavila nasilje policiji, centru za socijalni rad, nevladinoj organizaciji),
- da li je žrtva punoletna ili maloletna i,
- da li se javlja neposredno nakon preživljenog seksualnog nasilja ili nakon proteka određenog vremena (Postoji razlika u prikupljanju materijalnih tragova. Ukoliko je od događaja proteklo više od 72 sata mala je verovatnoća da će prikupljeni materijalni tragovi biti pozitivni).

Postupanje zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika u slučaju dolaska žrtve drugih oblika nasilja (sumnje da je pacijentkinja preživela neki drugi oblik nasilja)

Prema odredbama člana 13 st.2 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, zdravstvene ustanove imaju obavezu da neodložno prijave policiji ili javnom tužiocu svako saznanje o nasilju u porodici ili neposrednoj opasnosti od njega.

1. Dežurna medicinska sestra, ukoliko se žrtva javi zbog nekog drugog oblika nasilja (ili medicinsko osoblje ima sumnju da je preživela nasilje), obaveštava psihologa ili socijalnog radnika, tj. osobu koja će pokrenuti propisanu proceduru

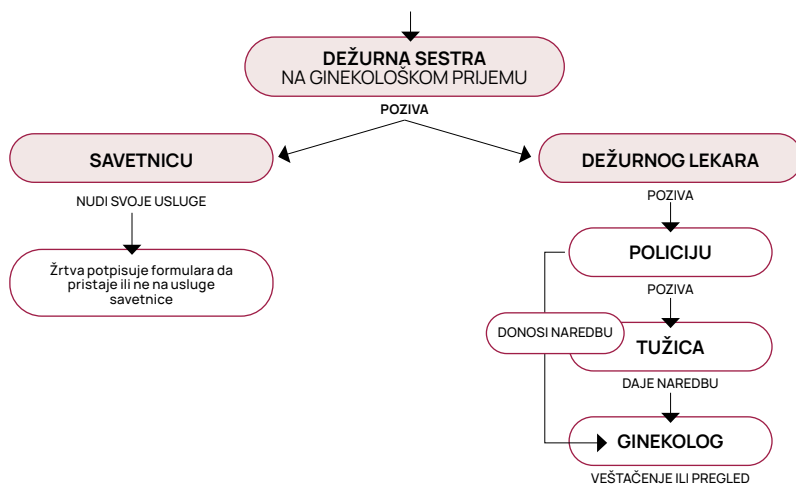
i prijaviti policiji slučaj nasilja, a svakako postupiti u skladu sa POSEBNIM PROTOKOLOM MINISTARSTVA ZDRAVLJA RS ZA ZAŠTITU I POSTUPANJE SA ŽENAMA KOJE SU IZLOŽENE NASILJU. Od te osobe žrtva će dobiti sve informacije o tome šta može da uradi kako bi se zaštitila, kao i da se za podršku može obratiti na broj telefona: **0800 10 10 10**.

U SITUACIJI KADA ŽRTVA DOLAZI SAMO DA PRIJAVI SEKSUALNO NASILJE:

- Medicinska sestra na prijemu ODMAH o slučaju obaveštava LEKARE i poziva SAVETNICU koja pruža psiho-socijalnu podršku i daje obaveštenja o zaštiti i podršci koja je na raspolaganju.
- Lekar, nakon uzimanja osnovnih podataka o događaju, poziva POLICIJU (policijski službenici nakon uzimanja izjave od žrtve, pozivaju pozivaju Više javno tužilaštvo koje treba da izda naredbu o prikupljanju materijalnih dokaza) i ukoliko žrtva nije zdravstveno ugrožena čeka naredbu tužioca.

Šema postupanja zdravstvenog osoblja
kada žena koja je preživela seksualno nasilje dolazi sama u Centar

ŽRTVA DOLAZI DIREKTNO U CENTAR

- Po dobijanju naredbe tužioca LEKAR obavlja zdravstveni pregled i pristupa uzorkovanju materijalnih dokaza (tragova biološkog porekla). Ukoliko tužilac ne izda naredbu za uzorkovanje materijalnih dokaza, lekar uz saglasnost žrtve, može da obavi ginekološki pregled.

- Ukoliko proceni da je potrebno, lekar i pre dobijanja naredbe tužioca pristupa hitnom zdravstvenom zbrinjavanju povreda žrtve.
- Ukoliko lekar pri obavljanju pregleda uoči povrede na drugim delovima tela (osim genitalne regije), a policija i tužilac o tome nemaju saznanja i ne postoji nalog za veštačenje tih povreda, lekar treba da obavesti policijskog službenika o tome i da predloži tužiocu vrstu pregleda koji još treba da se obavi (koji specijalista).
- Lekar obaveštava RUKOVODIOCA (zamenika rukovodioca) Radne grupe u bolnici/klinici u najkraćem roku (istog dana, sutradan ili prvog dana kada je na poslu).

U SITUACIJI KADA ŽRTVA DOLAZI U PRATNJI POLICIJE, RADNIKA CENTRA ZA SOCIJALNI RAD ILI NEVLADINE ORGANIZACIJE:

- Žrtva dolazi sa već dobijenom naredbom tužioca za veštačenje silovanja i prikupljanje materijalnih dokaza. (I centar za socijalni rad i nevladine organizacije po dolasku žrtve seksualnog nasilja imaju obavezu da obaveste policiju koja potom stupa u kontakt sa tužiocem).
Medicinska sestra na prijemu ODMAH o slučaju obaveštava LEKARE i poziva SAVETNICU koja pruža psiho-socijalnu podršku i daje obaveštenja o zaštiti i podršci koja je na raspolaganju.
- Lekar odmah pristupa obavljanju zdravstvenog pregleda i uzorkovanju materijalnih dokaza (tragova biološkog porekla) po naredbi tužioca.
- Ukoliko lekar pri obavljanju pregleda uoči povrede na drugim delovima tela (osim genitalne regije), a policija i tužilac o tome nemaju saznanja i ne postoji naredba za veštačenje istih, lekar treba da policijskog službenika obavesti o tome i da sugeriše tužiocu koja još vrsta pregleda treba da se obavi (koji specijalista).
- Lekar obaveštava RUKOVODIOCA (zamenika rukovodioca) Radne grupe u bolnici/klinici u najkraćem roku (istog dana, sutradan ili prvog dana kada je na poslu).

Šema postupanja zdravstvenog osoblja
kada žena koja je preživela seksualno nasilje dolazi u pratnji policije u Centar

Maloletne žrtve seksualnog nasilja

Zaštita dece za koje postoji sumnja da su žrtve seksualnog zlostavljanja ostvaruje se u saradnji institucija – tužilaštva, policije, centra za socijalni rad i zdravstvenih ustanova.

Ukoliko u Centar za žrtve seksualnog nasilja (bolnicu/kliniku) dođu roditelji sa maloletnim detetom i prijave da je ono žrtva seksualnog nasilja, neophodno je da zdravstveni radnici slučaj prijave policiji koja, shodno činjenicama koje utvrdi, obaveštava osnovno/više javno tužilaštvo (u zavisnosti od toga o kom krivičnom delu se radi) koje se izjašnjava o daljem postupanju policije. Policija obaveštava centar za socijalni rad koji preduzima mere i aktivnosti iz svoje nadležnosti.

U slučaju postojanja sumnje da je seksualno nasilje počinio roditelj i da drugi roditelj na odgovarajući način štiti interes deteta:

- policijski službenici obaveštavaju centar za socijalni rad po navedenoj proceduri.

Ukoliko postoji sumnja da je roditelj počinio seksualno nasilje, a drugi roditelj to prikriva, ne štiti interes deteta:

- policijski službenici odmah, pre preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti, u postupak uključuju organ starateljstva – centar za socijalni rad koji će preduzeti sve mere iz svoje nadležnosti sa ciljem zaštete deteta. U centru za socijalni rad se obavlja intervju s detetom, juvenilni ginekolog/ginekolog po naredbi tužilaštva obavlja pregled, a policija sasluša počinitelja.

ZAŠTITA MALOLETNIH OSOBA

U slučaju kada je žrtva maloletna postoje razlike u proceduri u odnosu na odrasle žrtve:

- ginekološki pregled obavlja juvenilni ginekolog, ukoliko je na raspolaganju,
- opšti telesni pregled obavlja dečiji lekar/ili dečiji hirurg, u zavisnosti od uzrasta maloletne osobe,
- pripremu za preglede i podršku pružaju organ starateljstva (centar za socijalni rad) i posebno obučeni službenici policije,
- savetnica u kasnijoj fazi zaštite, pruža usluge psiho-socijalnog savetovanja za maloletne osobe, uzrasta od 15-18 godina
- savetnica pruža usluge psiho-socijalne podrške za članove porodice žrtve, bez obzira na njenu starosnu dob.

POSTUPANJE CENTRA KADA SE RADI O MALOLETNOJ ŽRTVI SEKSUALNOG NASILJA:

- a) ukoliko se radi o osobi starijoj od 15 godina postupak je isti kao kod punoletne osobe, s tim što nakon obavljenog pregleda u Centru, devojkju obavezno treba uputiti u specijalizovanu zdravstvenu ustanovu za zaštitu dece i omladine, kao što je slučaj u Novom Sadu gde postoji Institut za zdravstvenu zaštitu dece i omladine (IZZDIO) ili uključiti bolničkog pedijatra.
- b) ukoliko je žrtva mlađa od 15 godina, i u Centar dolazi sa naredbom tužioca, odmah se pristupa obavljanju zdravstvenog pregleda i uzorkovanju materijalnih dokaza (tragova biološkog porekla) po naredbi tužioca. Ukoliko pregled nije moguće obaviti u prostorijama Centra (neophodna je opšta anestezija i dr.) pregled se odlaže dok se ne ispune neophodni uslovi.
- c) ukoliko je žrtva mlađa od 15 godina, i dolazi u pratnji roditelja ili staratelja da prijavi seksualno nasilje, lekari pokreću dalji postupak, obaveštavaju policiju i po dobijanju naredbe tužioca pristupa se veštačenju silovanja.

Procedura postupanja u slučajevima maloletnih žrtava seksualnog nasilja u Centru za žrtve seksualnog nasilja u Novom Sadu

- Ukoliko se radi o maloletnoj osobi starijoj od 15 godina postupak je isti kao kod punoletne osobe, s tim što se nakon obavljenog pregleda u Centru, žrtva obavezno upućuje u Institut za zdravstvenu zaštitu dece i omladine (IZZDIO).
- Ukoliko je žrtva mlađa od 15 godina i dolazi u Centar sa naredbom tužioca, odmah se pristupa obavljanju zdravstvenog pregleda i uzorkovanju materijalnih dokaza (tragova biološkog porekla) po naredbi tužioca. Ukoliko pregled nije moguće obaviti u prostorijama Centra (neophodna je opšta anestezija i dr.), pregled se odlaže dok se ne ispune neophodni uslovi. Obično se, nakon dogovora sa pedijatrima, pregled obavlja u prostorijama IZZDIO.
- Ukoliko je žrtva mlađa od 15 godina i dolazi u pratnji roditelja ili staratelja da prijavi seksualno nasilje, odmah se stupa u kontakt sa pedijatrima i žrtva se, najavljena, upućuje u IZZDIO. Lekari iz IZZDIO pokreću dalji postupak, obavestavaju policiju i po dobijanju naredbe tužioca pristupa se veštačenju silovanja i prikupljanju materijalnih dokaza. Veštačenje može da se obavi u prostorijama Centra ili u prostorijama IZZDIO.

NAPOMENA: Dežurno medicinsko osoblje prilikom dolaska maloletne žrtve, bilo da je u pratnji policije, roditelja ili staratelja, poziva savetnicu za psiho-socijalnu podršku.

Savetnica devojci starijoj od 15 godina nudi i nakon njenog pristanka pruža psiho-socijalnu podršku.

Savetnica pruža usluge psiho-socijalne podrške članovima porodice žrtve (ukoliko prihvate), bez obzira na njenu starosnu dob.

Pripremu za preglede i podršku pružaju organ starateljstva (centar za socijalni rad) i posebno obučeni službenici policije.

PROTOKOL O POSTUPANJU SA MALOLETNIM ŽRTVAMA SEKSUALNOG NASILJA

	Devojčica uzrasta do 15 godina	Devojčica uzrasta 15-18 godina
1. Roditelj/ staratelj/ CSR dovodi maloletnu osobu	<ul style="list-style-type: none"> a. odmah telefonski stupiti u kontakt sa timom iz Dečije bolnice i dogovoriti da se devojčica uputi u IZZDIO radi pedijatrijskog pregleda. b. pedijatar pregleda devojčicu i donosi odluku da li je potrebna hospitalizacija ili ne c. IZZDIO obaveštava policiju i tužioca d. po dobijanju naredbe tužioca obavlja se ginekološki pregled na GAK ili IZZDIO u zavisnosti od toga da li je potrebna opšta anestezija ili ne. e. roditelji ili staraoci ili zaposlen u CSR potpisuju saglasnost za pregled f. svo vreme su članovi tima u kontaktu g. IZZDIO pruža psihološku podršku detetu i roditelju h. Centar treba da ponudi roditeljima psihološku podršku od strane naših savetnica (ukoliko pristanu treba da potpišu saglasnost) 	<ul style="list-style-type: none"> a. obaveštava se policija i tužilac b. odmah telefonski stupiti u kontakt sa timom iz IZZDIO- pedijatar dolazi na GAK ili se upućuje devojčica u IZZDIO radi pregleda- po dogovoru u zavisnosti od opšteg stanja c. pedijatar pregleda devojčicu i donosi odluku da li je potreba hospitalizacija ili ne d. po dobijanju naredbe tužioca obavlja se ginekološki pregled na GAK e. roditelji ili staraoci ili zaposlen u CSR potpisuju saglasnost za pregled f. svo vreme su članovi tima u kontaktu g. IZZDIO pruža psihološku podršku detetu i roditelju h. Centar treba da ponudi roditeljima psihološku podršku od strane naših savetnica (ukoliko pristanu treba da potpišu saglasnost)
2. Dolazi sama u Centar	<ul style="list-style-type: none"> a. odmah obavestiti roditelje, staratelje + 1. 	Kao pod 1.
3. Dolazi u pratnji policije	<ul style="list-style-type: none"> - isti postupak, s tim što verovatno već postoji nalog tužioca Devojčicu ukoliko je moguće treba odmah ginekološki pregledati. Ukoliko je potrebna opšta anestezija dogovoriti se sa IZZDIO za prijem i pregled. 	<ul style="list-style-type: none"> - isti postupak, s tim što verovatno već postoji nalog tužioca. Devojčicu treba odmah ginekološki pregledati i dalje je uputiti u IZZDIO kao u prethodnim slučajevima.

2

DRUGI KORAK: Priprema žrtve za zdravstveni pregled i postupke zaštite i podrške – obavlja SAVETNICA za psiho-socijalnu podršku iz specijalizovane ženske organizacije

---

Hitno medicinsko zbrinjavanje, lekarski pregled i odgovarajuća medicinska intervencija se obavljaju pre konsultacije SAVETNICE, ukoliko to zahteva zdravstveno stanje žrtve, kao što je i predviđeno korakom broj 1.

SAVETNICA ŽRTVI OBJAŠNJAVA:

1. svoju ulogu i nudi psiho-socijalnu podršku tokom krizne intervencije i kasnije, uz potpisivanje saglasnosti,
2. šta će se dogoditi tokom lekarskog pregleda, njegovu važnost i važnost onog što će žrtva reći i kako će to uticati na negu koja će joj biti pružena,
3. uverava žrtvu da ona kontroliše brzinu, vreme i sadržaj pregleda,
4. uverava žrtvu da će nalazi biti poverljivi, osim u pogledu državnih organa koji moraju biti obavešteni o seksualnom nasilju kako bi joj bila pružena potrebna podrška i zaštita, s tim da obaveštavanje nužno ne znači i pokretanje krivičnog postupka,
5. obaveštava žrtvu o zakonskoj obavezi prijavljivanja težih oblika seksualnog nasilja, kao što je silovanje, u slučaju da se žrtva sama obratila za pomoć, zatim o pravnim posledicama, vrsti podrške koju može dobiti u Centru,

odnosno tako što će se uključiti druge institucije – policija, tužilaštvo, centar za socijalni rad,

6. razmatra oblik saglasnosti sa žrtvom i nudi potpisivanje saglasnosti/ pristanka za ginekološki, sudskomedicinski pregled i fotografisanje povreda, a takođe i za pružanje psiho-socijalne podrške.
7. žrtvu ne tera da čini bilo šta protiv svoje volje, objašnjava joj da može da odbije pregled u svakom trenutku.

3

TREĆI KORAK: OPŠTI TELESNI PREGLED I GINEKOLOŠKI PREGLED

U Centru za žrtve seksualnog nasilja opšti telesni pregled punoletnih osoba obavlja lekar specijalista sudske medicine, odnosno pedijatar ukoliko se radi o maloletnoj osobi. U opštim bolnicama opšti telesni pregled punoletnih osoba obavlja lekar specijalista hirurgije (ili druge specijalnosti ukoliko je kvalifikovan za ovu vrstu pregleda), odnosno pedijatar ukoliko se radi o maloletnoj osobi.

Ginekološki pregled obavlja isključivo lekar specijalista ginekologije i akušerstva, a prema Protokolu za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja.

CILJ OPŠTEG TELESNOG I GINEKOLOŠKOG PREGLEDA JE DA LEKAR:

- utvrdi postojanje telesnih povreda koje zahtevaju hitno zbrinjavanje,
- utvrdi postojanje telesnih povreda koje ne zahtevaju hitno zbrinjavanje, ali koje mogu biti u vezi sa pretrpljenim činom seksualnog nasilja,
- uzorkuje materijalne dokaze (tragove biološkog porekla).

Žrtva pre pregleda treba da potpiše Pristanak na medicinsku meru, (u CŽSN u Novom Sadu - obrazac Kliničkog centra Vojvodine). Ovim pristankom daje dozvolu da se obavi medicinski pregled, kao i odgovarajuća medicinska intervencija, ukoliko za tim ima potrebe.

Pre započinjanja pregleda neophodno je proveriti vitalne znake (puls, krvni pritisak, disanje i temperaturu), zabeležiti spoljni izgled i mentalno stanje žrtve. Lekar bi trebalo da objasni žrtvi svaki korak pregleda i da zatraži dozvolu od nje pre nego što se odgovarajuće radnje sprovedu.

Obezbedite žrtvi kontrolu, mogućnost postavljanja pitanja i zaustavljanja pregleda u bilo kom trenutku.

Ukoliko se pri obavljanju pregleda otkrije prisustvo teških telesnih povreda, ili utvrdi da je žrtva vitalno ugrožena, lekar pristupa hitnom medicinskom zbrinjavanju prema pravilima struke, koje u ovoj situaciji ima prednost u odnosu na sudskomedicinski pregled, odnosno veštačenje silovanja.

Ukoliko se proceni da žena nije vitalno ugrožena pristupa se opštem telesnom pregledu i ginekološkom pregledu.

Pregled genitalija i prikupljanje dokaza potrebno je izvršiti u skladu i kako je navedeno u Protokolu za postupanje ginekologa.

Samo uzorci koji su navedeni u Protokolu za postupanje ginekologa treba da budu prikupljeni za laboratorijsko testiranje, a drugi mogu biti prikupljeni ukoliko za tim postoji klinička potreba. Na primer, ukoliko se žrtva žali na tegobe u urinarnom traktu, treba uraditi odgovarajuću nativnu i mikrobiološku analizu urina. Ukoliko se utvrdi da postoji verovatnoća za nastanak trudnoće, potrebno je uraditi testiranje. Takođe se, individualno za svaku žrtvu procenjuje rizik od prenosa seksualno transmisivnih infekcija, i u skladu sa tim (poznavajući vremensko trajanje faze inkubacije kao i vremena koje je prošlo od čina silovanja) pravi se plan testiranja koje se obavlja u Institutu/Zavodu za javno zdravlje.

I OVO JE VAŽNO

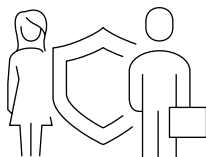

Pre uzimanja anamneze treba pregledati svu dokumentaciju koju žrtva eventualno donosi;

Obezbediti dovoljno vremena za prikupljanje svih neophodnih obaveštenja, bez žurbe (drugi državni organi su možda već uzeli izjavu o okolnostima nasilja, tako da lekar tome dodaje ono što je uočeno na pregledu) i ne postavljajte pitanja koja su već postavili i dokumentovali drugi organi koji su uključeni u slučaj.

Dežurni lekar treba da:

- priča smirenim glasom, punim razumevanja uz kontakt očima (osim ako kulturološki nije prikladno);
  - pusti žrtvu da ispriča svoju priču, ako ima potrebu i želi, bez prekidanja i požurivanja; izbegava osuđujuća pitanja, šale ili prekidanje za vreme uzimanja anamneze;
  - objasni šta planira da uradi pri svakom koraku.
    - Lekar treba da zamoli žrtvu da opiše šta se dogodilo, brzinom koja joj odgovara, bez prekidanja, a nakon što je završila, ponovi ono što je rekla radi pojašnjenja. Lekar treba da objasni žrtvi da ne mora da kaže bilo šta, ako se ne oseća dobro u vezi s tim.
    - **Žrtva može da izostavi ili izbegne opisivanje pojedinosti napada jer je to posebno bolno i traumatično, ali je važno da lekar tačno razume šta se desilo kako bi proverio moguće povrede i procenio rizik od trudnoće i polno prenosivih bolesti ili HIV-a.**
-

4

ČETVRTI KORAK: PRIKUPLJANJE I POSTUPANJE SA MATERIJALNIM DOKAZIMA (opis postupanja lekara i policijskih službenika)

Svrha pregleda žrtve seksualnog nasilja je da se odrede medicinske mere koje će biti obezbeđene. Materijalni dokazi mogu, takođe, biti prikupljeni kako bi se pomoglo žrtvi da podnese krivičnu prijavu. Preporuka Svetske zdravstvene organizacije - žrtva može da odluči da dokazi ne budu prikupljeni, a njen izbor treba poštovati, ukoliko ne postoji zakonska obaveza prijavljivanja krivičnog dela.

Ovaj korak se mora posmatrati sa više stanovišta pošto u njemu učestvuju lekari različite specijalnosti, policijski službenici, odnosno kriminalistički policajci i javni tužilac.

POSTUPANJE POLICIJE RADI PRONALAZENJA I PRIKUPLJANJA DOKAZA

Svaki vid seksualnog nasilja inkriminisan je u Krivičnom zakoniku Republike Srbije, kao jedno od krivičnih dela iz oblasti krivičnih dela protiv polne slobode. Zbog toga postoji obaveza policijskih službenika da u okvirima svoje nadležnosti, predviđenih Zakonom o policiji i Zakonikom o krivičnom postupku, a u cilju otkrivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca, pronalaze i prikupljaju dokaze, kako bi

se na osnovu prikupljenih dokaza stekli uslovi za pokretanje krivičnog postupka, radi sankcionisanja učinioca krivičnog dela. Takođe, da se žrtvi omogući ostvarivanje prava na naknadu štete, ali i drugih prava koje može ostvarivati u krivičnom postupku.

Zbog kratkotrajne prirode bioloških tragova koji, po pravilu, nastaju prilikom seksualnog nasilja, u postupku pronalaženja i prikupljanja dokaza mora se postupati sa naročitom hitnošću. Policijski službenici su u obavezi da u svakoj fazi pronalaženja i prikupljanja dokaza obavestavaju nadležnog javnog tužioca i da postupaju u skladu sa njegovim uputstvima. Ako su učinilac ili žrtva seksualnog nasilja maloletna lica ili lica koja se nalaze pod starateljstvom, neophodno je da se odmah obavesti i nadležni centar za socijalni rad. Na obavezu policije da prikuplja dokaze i da preduzima druge mere i radnje iz svoje nadležnosti, ne sme biti od uticaja eventualna nezainteresovanost žrtve za podnošenje krivične prijave ili njena nespremnost za saradnju sa policijom.

Policija može na različite načine doći do saznanja ili sumnje da je izvršeno seksualno nasilje i to; 1) neposredno - kada žrtva ili drugo lice pristupi u službene prostorije radi prijavljivanja događaja; 2) posredno - kada žrtva ili drugo fizičko lice (poznato ili nepoznato) ili pravno lice, podneskom ili upotrebom sredstava komunikacije, obavesti policiju o događaju, i 3) samoinicijativno - prilikom obavljanja drugih policijskih poslova i zadataka, a na osnovu ličnog zapažanja, javnog pogovaranja, komunikacije sa građanima, informacija iz medija i društvenih mreža, prikupljanja informacija od operativnih veza i rada na rasvetljavanju drugih krivičnih dela i prekršaja. Bez obzira na način saznanja, policija je u obavezi da po saznanju ili sumnji da se dogodilo seksualno nasilje, odmah o tome obavestiti nadležnog javnog tužioca i u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja, preduzme neke od sledećih, a po potrebi i druge radnje u cilju prikupljanja dokaza i dokumentovanja tragova seksualnog nasilja:

- obaviće se informativni razgovor sa žrtvom i drugim licima koja imaju neposredna ili posredna saznanja o seksualnom nasilju i o tome sačiniti službena beleška, odnosno biće sačinjen zapisnik o prijemu krivične prijave, ukoliko žrtva želi odmah da podnese krivičnu prijavu. Poželjno je da se informativni razgovor sa žrtvom obavi u posebnoj prostoriji koja je za to namenjena u Centru za žrtve seksualnog nasilja i uz prisustvo savetnice za psihosocijalnu podršku iz Centra, ukoliko žrtva to zahteva u cilju pružanja podrške kako bi se smanjio rizik od sekundarne traumatizacije žrtve. Žrtvi,

odnosno njenom zakonskom zastupniku ili staraocu će odmah, a po potrebi i kasnije biti pružene sve potrebne informacije o pravima žrtve, mehanizmima njene zaštite, kao i o predstojećim procedurama;

- izvršiće se uviđaj lica - žrtve u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku i o tome sačiniti zapisnik i fotodokumentacija, naročito u pogledu vidljivih telesnih povreda. Od žrtve će se privremeno oduzeti sva odeća za koju se sumnja da je došla ili mogla doći u kontakt sa osumnjičenim ili njegovim biološkim tragovima, te će se sačiniti potvrda o privremeno oduzetim predmetima, a od javnog tužioca će se pribaviti naredba za biološko veštačenje oduzete odeće;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za izuzimanje bukalnog brisa od žrtve, a za potrebe biološkog veštačenja, u cilju pronalaska bioloških tragova žrtve na telu ili odeći osumnjičenog ili na drugim predmetima ili tragovima krivičnog dela;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za sudskomedicinski pregled žrtve, radi pronalaska i dokumentovanja tragova povređivanja na telu žrtve;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za ginekološki i po potrebi anoskopski pregled žrtve, radi pronalaska i dokumentovanja tragova seksualnog nasilja u genitalnom i analnom predelu tela žrtve, kao i radi uzimanja vaginalnog i analnog brisa od žrtve u cilju pronalaska bioloških tragova osumnjičenog;
- izvršiće se pregled lica - osumnjičenog, a po potrebi i drugih lica, u skladu sa Zakonom o policiji i Zakonikom o krivičnom postupku, radi pronalaska predmeta ili tragova krivičnog dela, te će se u slučaju pronalaska sačiniti potvrda o privremeno oduzetim predmetima;
- izvršiće se uviđaj lica - osumnjičenog, u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku i o tome sačiniti zapisnik i fotodokumentacija, naročito u pogledu vidljivih telesnih povreda, od osumnjičenog će se privremeno oduzeti sva odeća za koju se sumnja da je došla ili mogla doći u kontakt sa žrtvom ili njenim biološkim tragovima, te će se sačiniti potvrda o privremeno oduzetim predmetima, a od javnog tužioca će se pribaviti naredba za biološko veštačenje oduzete odeće;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za izuzimanje bukalnog brisa od osumnjičenog izvršioca, a za potrebe biološkog veštačenja, u cilju pronalaska njegovih bioloških tragova na telu, u telu ili na odeći žrtve ili na drugim predmetima ili tragovima krivičnog dela;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za sudskomedicinski pregled osumnji-

čenog, radi pronalaska i dokumentovanja tragova povređivanja na telu osumnjičenog, a koji mogu biti posledica pružanja otpora žrtve;

- izvršiće se alkotestiranje osumnjičenog i žrtve, dva puta u roku od sat vremena, radi utvrđivanja prisustva alkohola u organizmu;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za uzimanje uzoraka krvi i mokraće od osumnjičenog i žrtve, dva puta u roku od sat vremena, radi utvrđivanja prisustva alkohola i opojnih droga;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za izuzimanje podnokatnog sadržaja od žrtve i osumnjičenog, radi pronalaska bioloških tragova koji su mogli nastati njihovim međusobnim kontaktom;
- od osumnjičenog i žrtve će se uzeti otisci papilarnih linija ili dlanova, radi upoređivanja sa otiscima pronađenim na predmetima ili tragovima izvršenja krivičnog dela;
- izvršiće se prepoznavanje osumnjičenog, u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku, od strane žrtve ili svedoka i o tome će se sačiniti zapisnik i fotodokumentacija;
- pribaviće se naredba nadležnog suda i izvršiti pretresanje stana i drugih prostorija ili putničkog vozila u kojima se seksualno nasilje dogodilo, odnosno u kojima se mogu pronaći predmeti ili tragovi izvršenja krivičnog dela, te će se o tome sačiniti zapisnik i fotodokumentacija, kao i potvrda o privremeno oduzetim predmetima, ukoliko su oni pronađeni;
- izvršiće se uviđaj na mestu izvršenja krivičnog dela ili mestu pronalaska predmeta ili tragova izvršenja krivičnog dela, radi dokumentovanja i izuzimanja dokaza i o tome će se sačiniti zapisnik i fotodokumentacija, u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za biološko veštačenje pronađenih tragova ili predmeta izvršenja krivičnog dela, u cilju pronalaska bioloških tragova žrtve i osumnjičenog;
- pribaviće se naredba javnog tužioca za izuzimanje video zapisa sa servera sigurnosnih kamera, koje se nalaze u bližoj ili daljoj zoni mesta događaja za koje se pretpostavlja da sadrže podatke od značaja za dokazivanje krivičnog dela ili identiteta učinioca ili žrtve;
- na osnovu naredbe suda će se izvršiti pretresanje mobilnih telefona, računara i drugih uređaja za automatsku obradu podataka u kojima se mogu nalaziti audio – video i drugi elektronski zapisi od značaja za dokazivanje seksualnog nasilja;

- na osnovu naredbe suda, pribavi će se od telekomunikacionih operatera mobilnih telefonija evidencija ostvarene telefonske komunikacije, korišćenih baznih stanica i lociranje mesta sa kojih se obavlja komunikacija, radi utvrđivanja komunikacije i kretanja osumnjičenog i žrtve, a po potrebi i drugih lica, u određenim vremenskim periodima;
- na osnovu naredbe suda, pribavi će se od internet provajdera podaci o internet priključku IP adrese i njegovom korisniku, radi utvrđivanja identiteta korisnika IP adrese, koja je korišćena za potrebe izvršenja krivičnog dela;
- pribaviće se stručni izveštaj nadležnog centra za socijalni rad za osumnjičenog i žrtvu, ukoliko je neko od njih maloletno lice ili osoba koja se nalazi pod starateljstvom ili ako se međusobno nalaze u odnosu članova porodice u smislu odredaba Krivičnog zakonika;
- izvršilac će se saslušati u svojstvu osumnjičenog u prisustvu branioca, u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku i o tome će se sačiniti zapisnik.

Kada je naredbom javnog tužioca određeno da će pregled žrtve i dokumentovanje materijalnih tragova biti obavljeno u Centru za žrtve seksualnog nasilja, policija je u obavezi da primerak naredbe preda ovlašćenom radniku u Centru, pre nego što se pristupi pregledu žrtve. Sa prikupljenim materijalnim dokazima će se dalje postupati u skladu sa instrukcijama nadležnog javnog tužioca, vodeći pri tom računa o potrebi čuvanja dokaza u uslovima i na način kojim se obezbeđuje da ne dođe do njihove kontaminacije, razgradnje ili gubitka.

Neophodno je razlikovati situaciju u kojoj se žrtva obraća za pomoć u akutnoj fazi, odnosno, neposredno ili u kratkom vremenu nakon događaja (kada jedino ima smisla i neophodno je obezbeđivanje materijalnih dokaza) i situaciju kada je od događaja proteklo više dana, sedmica, pa i godina, kada ovakav korak ima malo smisla (što ne znači da ne može biti pokrenut krivični postupak, ali bi se dokazivanje postojanja dela moralo zasnivati na drugim elementima). U situaciji kada je od događaja proteklo više od 72 sata moguća je, npr. analiza tragova sa odeće – ali se to prvenstveno odnosi na rad kriminalističke tehnike, odnosno, policiju, tužilaštvo i delokrug sudskomedicinske ekspertize.

Kad god je moguće, prikupljanje materijalnih dokaza treba da bude za vreme medicinskog pregleda tako da se od žrtve ne zahteva da obavi više pregleda koji su invazivni i mogu da budu doživljeni traumatično.

Načela:

- Smanjiti mogućnost unakrsne kontaminacije uzoraka s različitih delova tela ili gubitak minimalnih bioloških tragova.
- Ispuniti sve delove obrasca, koristeći oznaku ND za nedostupne podatke.
- Obavezno nošenje rukavica tokom pregleda i uzimanja uzoraka. Menjati ih tokom pregleda zbog mogućnosti unakrsne kontaminacije.
- Uzorci moraju nositi sledeće oznake: 1) delovodni broj, 2) potpis i 3) oznaka dela tela/odeće sa kog uzorak potiče.
- Uzorci moraju biti osušeni pre pakovanja. Briseve sušiti najmanje 2 sata na sobnoj temperaturi, sa pamučnim vrhom okrenutim naviše (npr. u stalku za epruvete).
- Potpuno osušeni brisevi pakuju se prema priloženom uputstvu .
- Vlažne odevne predmete osušiti na sobnoj temperaturi. Ukoliko to nije moguće, biološki trag zaštititi komadom filter-hartije, lepljivom trakom pričvršćenom za tkaninu, pre pakovanja u papirnu vreću. U tom slučaju, papirnu vreću ne zatvarati, radi neometanog protoka vazduha.

DOKUMENTOVANJE SLUČAJA

- Obezbediti pisanu zabeležku o razgovoru i nalazima prilikom pregleda na jasan, celovit, objektivan i neosuđujući način;
  - Zdravstveni radnici nisu odgovorni da odrede da li je žena bila ili nije bila seksualno zlostavljana;
  - Dokumentujte svoje nalaze bez donošenja zaključaka o nasilju, a treba imati na umu da u mnogim slučajevima seksualnog nasilja nema kliničkih nalaza;
  - Procenite i dokumentujte fizičko i emocionalno stanje žrtve;
  - Dokumentujte sve povrede jasno i sistematično koristeći standardnu terminologiju i opisivanje karakterističnih rana. Zabeležite nalaze fotoaparatom, uz saglasnost žrtve da se snimci kasnije koriste tokom postupka (upoznati žrtvu za šta i u kojim postupcima će fotografija biti korišćena). Uloga zdravstvenih radnika koji nisu obučeni za tumačenje povreda treba da bude ograničena na detaljno opisivanje povreda;
  - Zabeležite precizno, rečima žrtve, važne informacije o pretnjama koje joj je uputio napadač, što uključuje i njegovo ime, koristeći reči “prema navodima pacijentkinje” ili “pacijentkinja je navela” (upotreba termina “tvrdi” može se tumačiti kao da je žrtva preterala ili slagala).
  - Potrebno je da lekar napravi belešku o svim uzorcima prikupljenim kao dokaz.
-

5

**PETI KORAK:
LEKARSKI NALAZI:
MEDICINSKI TRETMAN I NEGA ŽRTVE**

Dužnost lekara je da objasni žrtvi koje su moguće posledice seksualnog nasilja koje je pretrpela kao i koji su načini zaštite, odnosno lečenja u pogledu:

- **Zbrinjavanja rana**
- **Prevenције trudnoće** (omogućiti hitnu kontracepciju)
- **Prevenције polno prenosivih bolesti** (Hlamidija, Mikoplazma i Ureaplazma, HIV, hepatitis B i hepatitis C)
- **Prevenције tetanusa**

Kod svake žrtve seksualnog nasilja koje je uključivalo seksualni čin potrebno je proceniti mogućnost nastanka trudnoće, te ponuditi primenu hitne kontracepcije u cilju prevencije trudnoće. Takođe, potrebno je objasniti ženi da ukoliko joj izostane naredna menstruacija treba da se javi ili kod nadležnog ginekologa ili u Centar za žrtve seksualnog nasilja kako bi se isključila/potvrdila eventualno nastala trudnoća i kako bi se ženi, u slučaju potvrde trudnoće, objasnile dalje mogućnosti u skladu sa njenim željama.

Ukoliko je prilikom seksualnog nasilja došlo do povrede ili je bilo seksualnog čina, potrebno je nakon medicinske obrade od strane hirurga, ginekologa ili lekara druge specijalnosti obavestiti žrtvu da je potrebno uraditi testiranje na

seksualno prenosive infekcije u nadležnom Zavodu za javno zdravlje (testiranje je potrebno sprovesti kod povređene osobe i po mogućnosti kod osobe koja je nanela povredu ili imala seksualni čin sa osobom koja je izložena nasilju). Radi se o tzv. nultom statusu osobe koja je preživela nasilje, a nakon toga o praćenju u određenom vremenu u odnosu na inkubacioni period i preporuka za kontrole markera virusnih infekcija.

Praćenje statusa žene koja je preživela nasilje, nakon nultog statusa, zavisi i od mogućnosti utvrđivanja virusološkog statusa učinioca nasilja. Ukoliko nije moguće utvrditi njegov virusološki status nastavlja se kontrola žrtve po standardnim preporukama.

Obezbeđivanje nege mentalnog zdravlja

Seksualno nasilje je jedno od najjačih traumatskih iskustava i njegove psihološke posledice mogu biti razorne po mentalno zdravlje žene, zbog čega je potrebna posebna pažnja profesionalaca kojima se žena obrati za pomoć.

Posledice seksualnog nasilja uključuju fiziološke, psihičke i reakcije ponašanja uslovljene pretnjom telu i životu. Poznat je „sindrom trauma silovanja” koji ima sva obeležja „posttraumatskog stresnog sindroma”. Karakter ovog sindroma je da ga proživljava većina silovanih žena kroz emocionalni i fizički bol u toku, neposredno posle, ali i tokom dužeg vremena nakon silovanja.

Zlostavljane žene u visokom procentu mogu da razviju psihijatrijsku simptomatologiju, uključujući i psihotične epizode, a pokušaj samoubistva prisutan je kod 29% žena koje su zlostavljane. Najčešći znaci i stanja koji ukazuju na psihološke posledice zlostavljanja su: napetost, uznemirenost, osećanje opšte slabosti, strah, osećanje krivice, samozanemarivanje, neurotske reakcije (depresivnost, napadi panike i sl.), poremećaji spavanja i ishrane, nedostatak tolerancije i strpljenja, rastresenost, problem sa koncentracijom, agresivno ponašanje prema sebi i drugima, zloupotreba alkohola, lekova i droga, pokušaj samoubistva i poremećaji u seksualnom životu. Nasilje može da pogorša postojeće psihijatrijske poremećaje. Međutim, uvek treba imati na umu da psihijatrijski simptomi mogu da se jave kao normalan odgovor na opasnost i strah i da oni nestaju kada se žrtvi nasilja obezbedi sigurnost.

U proceni mentalnog stanja žrtve seksualnog nasilja najznačajniju ulogu imaju savetnice (psihološkinje koje su obučene za rad sa žrtvama seksualnog nasilja).

Lekari kao i medicinske sestre koje su učestvovala u radu sa žrtvom takođe mogu da ukažu savetnici, kao i policijskom službeniku na uočene simptome i znake poremećaja mentalnog stanja žene.

Ženi koja je preživela seksualno nasilje u Centru se omogućuje da nastavi rad sa savetnicom za psiho-socijalnu podršku, ili da uspostavi komunikaciju sa stručnjakinjama organizacija u okviru Centra za podršku ženama, koje su specijalizovane za podršku žrtvama nasilja. Takođe, savetnica može da traži konsultaciju psihijatra ili u hitnim situacijama ženu odmah uputi na Kliniku za psihijatrijske bolesti.

6

ŠESTI KORAK:
SAVETOVANJE ŽRTVE - OBAVLJA SAVETNICA ZA
PSIHO-SOCIJALNU PODRŠKU

Ovaj korak sprovodi savetnica u Centru za žrtve seksualnog nasilja i počinje neposredno pre, tokom i neposredno nakon lekarskog pregleda, praktično od trenutka prvog susreta sa žrtvom.

Ciljevi savetovanja: uspostavljanje odnosa između savetnice i žene koja je preživela seksualno nasilje; podržavanje žene da povрати kontrolu nad svojim životom i uspostavi granice; razrađivanje simptoma nasilja uz upoznavanje žrtve sa činjenicom da su simptomi koji se javljaju neposredno i vremenom, posle iskustva seksualnog nasilja normalna pojava; podržavanje žene da ponovo prihvati sebe.

Sukob interesa: savetnica ne bi smela da bude u nekom odnosu sa žrtvom ili njoj bliskom osobom, ni pre, niti tokom, kao ni posle završetka savetovanja, ali ovo pravilo možda neće moći da se poštuje u svakom slučaju s obzirom na ograničene resurse u pružanju psiho-socijalne podrške.

PRVI SUSRET SAVETNICE I ŽENE/DEVOJKE KOJA JE PREŽIVELA SILOVANJE/SEKSUALNO NASILJE – INTERVENCIJA U KRIZI

Savetnica u prvom kontaktu sa žrtvom, nakon što se predstavi, objašnjava svoju ulogu i celokupnu proceduru u Centru. To podrazumeva ukazivanje na:

- značaj medicinskog pregleda (i njeno pravo da neki pregled odbije),
- tok procedure i osoba koje će biti uključene,
- da će sve vreme biti uz nju,
- poverljivost razgovora,
- podsticanje žrtve da priča o tome šta se dogodilo i o svojim osećanjima, kada hoće i koliko hoće,
- pravne aspekte seksualnog nasilja (nedoumica u vezi sa prijavom nasilnika),

Poželjno je za početni razgovor obezbediti izolovan, siguran prostor, gde će se razgovor obaviti bez prekidanja, a žena osećati sigurno. Žrtvi je potrebno predočiti mogućnost nastavka savetovanja, brzinom koja njoj odgovara.

Žrtve silovanja su nekad iscrpljene i ne žele da razgovaraju o nasilju koje su preživele zbog čega im treba ponuditi savetovanje nakon jednog ili dva dana, i dati broj telefona savetnice.

Savetnica nakon svog predstavljanja i pojašnjenja procesa zaštite i podrške treba žrtvi da ponudi potpisivanje saglasnosti.

Ukoliko je potrebno da žena žrtva seksualnog nasilja ide u neke institucije ponuditi joj podršku; ako je već prijavila nasilje, pitati je kako se osećala i kakvo je njeno iskustvo sa institucijama (npr. ukoliko je u Centar došla u pratnji policije); dogovoriti se sa njom u vezi sa planom podrške tokom sudskog postupka.

SAVETI ZA SAVETNICU

U razgovoru treba da bude smirena, strpljiva, da uliva poverenje i da teži ravnopravnosti u odnosu sa žrtvom:

- žrtvu ne treba “pritiskati” da odmah ispriča sve, nego je pustiti da govori onoliko i onom brzinom kojom želi, ali joj jasno staviti do znanja da ste uz

nju i da ćete je saslušati kad god ona želi i dati joj sve potrebne informacije. Važno je da joj verujete da je žrtva seksualnog nasilja, da je nijednog trenutka ne osuđujete, ne okrivljujete, niti procenjujete njeno ponašanje pre i tokom seksualnog nasilja;

- **ne namećite joj odluke**, važno je da sama odlučuje o daljim koracima, da uspostavlja kontrolu nad svojim životom - sama činjenica da je preživela i da je potražila pomoć je prvi korak za vraćanje samopouzdanja, uspostavljanje samokontrole i osnaživanje;
- **ženu treba pitati da li joj je udobno, da li želi vodu** (ili neko drugo osveženje, osim ukoliko je nasilje neposredno prethodilo dolasku žrtve na pregled, odnosno prijavi, kada je bolje da se žrtvi ne daje voda sve dok policija ne utvrdi da li bi se mogao očekivati pronalazak bioloških tragova u usnoj duplji);
- treba da se utvrdi **da li je žrtva ili neko drugi od članova porodice u opasnosti** (posebno ukoliko je žena žrtva višestrukog nasilja, uključujući i bračno silovanje, pobjegla je iz kuće da potraži pomoć, a deca su ostala sa počiniocem).

Ukoliko žena pozove ili dođe sa osobom od poverenja, savetnica sa njom takođe treba da razgovara, ali odvojeno od žrtve (pitati je kako se ona oseća i identifikovati i priznati njene emocije, uznemirenost i strepnje, istaći važnost podrške koju daje, potvrditi da je najvažije da daje mogućnost ženi da sama uspostavi kontrolu nad sopstvenim životom, da je ne pritiska, nego da joj daje prostor da odlučuje).

Nastavak savetovanja (nakon prvog kontakta), u dogovoru sa žrtvom, može da se zakaže već narednog dana, u prostorijama Centra (bolnice/klinike) ili organizacije koja pruža ovu vrstu podrške u Centru za žrtve seksualnog nasilja. Ukoliko ona to ne želi, savetnica joj ostavlja kontakt, uz napomenu da se javi ako i kada oseti potrebu za tim.

Tokom savetovanja je bitno prepoznati sve emocije i reakcije koje su posledica nasilnog čina, važno je da ih žrtva imenuje, da zna da se to događa i drugima i da ih prihvati kao deo sebe; za svaku emociju/reakciju dati joj prostora za ventilaciju i normalizaciju jer time žena žrtva seksualnog nasilja stiče kontrolu nad sobom; sve što joj se događa nakon seksualnog nasilja je normalno i važno je da je toga svesna, jer svaka njena emocija ima funkciju u uspostavljanju prilagođavanja njenog organizma na nasilan događaj.

1. Pitati žrtvu kako funkcioniše u domenu primarnih potreba (kako spava, jede i sl.); kakav odnos ima sa bližnjima (da li je svoje iskustvo podelila sa nekim od bližnjih, sa kim, kako su reagovali, da li ima podršku, i slično); pitati je o emocijama i svaku proraditi uz naglašavanje da je normalno nakon iskustva seksualnog nasilja da se javljaju (npr. strah - kada se javlja, da li noću, danju, od određenih mesta, ljudi i sl.; krivica - važno je da shvati da je taj osećaj normalan, ali i da nije ona kriva za to što joj se desilo nego počinitelj nasilja; stid i druge emocije, poput osećanja bespomoćnosti, niže vrednosti, poniženosti i sl.); kakav ima odnos prema sopstvenom telu (kada se kupava, gleda u ogledalo, oblači, izađe na ulicu i sreće se sa prolaznicima i sl.); pitati je za njene mentalne funkcije (kakva joj je koncentracija za čitanje, gledanje TV, posao, učenje i slično i sl.).
2. Prepoznavanje i priznavanje pozitivnih dimenzija - pohvaliti to što je odlučila da nastavi sa savetovanjem (prepoznala je problem, želi da ga reši i da pomogne sebi); istaći njenu hrabrost (u trenutku silovanja uradila je sve što je mogla da zaštiti sebe i da preživi i to je hrabro od nje); identifikovati otpor koji je pružila nasilniku (otpor je i to što nije htela nasilje u svojim mislima, ako je nešto rekla, ako je pokušala da ga udari i sl., svaki od tih momenata identifikovati i istaći da je ona hrabra i da se suprostavljala i tako pokušala sebe da zaštiti); podržati je da identifikuje svoje pozitivne osobine, mogućnosti, svoju snagu, sve ono što na nju deluje osnažujuće, što joj vraća samopuzdanje i samokontrolu; podsetiti je da ima unutrašnju snagu da to prebrodi, kakva je bila pre silovanja a kakva posle (da je nasilnik poljuljao tu njenu snagu i kontrolu, ali da je ona može povratiti); istaći značaj podrške od strane njoj bliskih osoba, pitati je šta želi pozitivno za sebe da uradi u narednim danima, nedeljama i podržati je u tome.
3. Svako sledeće savetovanje - savetnica je jasna sa porukama, ne obećava ništa što ne može da ispuni; kada žrtva prepričava događaj (može dugo da mu se vraća) pustiti je da priča brzinom koja njoj odgovara i da kaže onoliko koliko želi, pažljivo je (aktivno) slušati i pitati da razjasni nešto ako se ne razume; pitati kako se osećala tada, a kako se oseća sada u momentu razgovora (nakon proteka izvesnog vremena od njene viktimizacije); ako bude plakala tokom savetovanja dati joj prostora i ponuditi joj maramicu (ukoliko to dugo traje, vratiti je u stvarnost isticanjem njenih potencijala, snage i hrabrosti). Važno je da žena tokom savetovanja sve vreme bude svesna da je seksualno nasilje (silovanje) čin koji je bio van njene kontrole, kojem ona nije mogla da se

suprotstavi, da pobegne i da zato njen organizam reaguje sa svim emocijama koje ona sada ima da bi se prilagodio na novu situaciju. Ako se žena javlja zbog seksualnog nasilja (silovanja) koje je preživela pre dužeg vremena (nedeljama, mesecima ili godinama ranije) pitanjima identifikovati koje mehanizme preživljavanja je tada koristila, kako se nosila sa tim iskustvom. U jednom trenutku treba da bude jasno da se trauma ne zaboravlja ali da žena može da nauči da živi sa traumom i da će emocije u odnosu na nju biti sve slabije (možda navesti primere žena koje su prošle kroz isto, možda čak i neke poznate ličnosti).

4. Ako je žrtva lezbejka ili drugog ne-heteroseksualnog identiteta važno je podržati je u njenom identitetu, identifikovati kako je nasilan čin doživela iz te perspektive i napraviti dogovor kako da radimo uključujući tu dimenziju u daljem savetovanju.
5. Ako je žrtva žena sa invaliditetom važno je prepoznati njena iskustva i identifikovati kako je nasilje doživela iz te perspektive i napraviti dogovor kako da rade uključujući tu dimenziju u daljem savetovanju.
6. Ako je žena Romkinja ili neke druge nacionalnosti koja je u datoj sredini diskriminisana, identifikovati kako je nasilan čin doživela iz te perspektive i napraviti dogovor kako da radimo uključujući tu dimenziju u daljem savetovanju.

PREPORUKE ZA SAVETODAVNI RAD U SITUACIJI KADA JE POČINILAC NASILJA PARTNER ODNOSNO SUPRUŽNIK

Ukoliko je žena bila silovana (jednom, neposredno pred dolazak, ili više puta, kontinuirano) od strane partnera važno je pitati, bez pritiska, koje sve oblike nasilja je preživela (iako možda neće biti u stanju da odgovori), pri čemu je ne pitate direktno da li je silovana u braku (jer žene često silovanje u braku ne percipiraju kao takvo). Pitati je npr. „Da li vas je nekada prisiljavao da vodite ljubav protiv vaše volje? Da li vas je terao da radite neke stvari u krevetu koje niste želeli ili kada niste želeli?“ i slično. Pomozite ženi da prepozna i imenuje i druge oblike nasilja koje je u tom odnosu preživela, kao i da shvati da nije ona kriva za to što joj se dogodilo, nego je odgovornost počinioca nasilja. Objasniti joj da je silovanje zločin (krivično delo), da se sankcioniše zakonom i da počinilac nasilja, iako je sa njim u braku, može da bude osuđen zbog toga. Važno je da se poštuje ono što žrtva misli da joj je potrebno da bi bila bezbedna, bez obzira da li to znači prijavljivanje policiji ili ne, ostajanje u odnosu ili ne, bez ikakve verbalne ili neverbalne osude njene odluke.

Savetnica treba da zna i da žrtvi objasni da nadležni javni tužilac za sva krivična dela protiv polne slobode preduzima krivično gonjenje po službenoj dužnosti, odnosno da javni tužilac ima zakonsku obavezu da uvek preduzme krivično gonjenje, bez obzira da li žrtva to želi ili ne, te da mu za pokretanje krivičnog postupka nije potrebna saglasnost žrtve.

Savetnica ne bi trebalo: da okrivljuje ženu zbog njenog ponašanja, osuđuje (ni žrtvu ni počinioca, jer se može desiti da žena još nije spremna na to, ukoliko je silovao partner); da joj govori šta treba da radi (žena sama treba da odlučuje) i da joj obećava nešto što ne može učiniti; da je teši u smislu „biće bolje“ jer ne možemo da znamo kako će ona biti (nekada je sećanje na bolni događaj teže nego samo neposredno iskustvo jer žene često tokom seksualnog nasilja koriste odbrambeni mehanizam disocijacije da bi preživele, pa sa određene vremenske distance emocije koje su tada bile odvojene od nje postaju bolne, a važno je u savetovanju da kroz njih prođe kako bi mogla da ih imenuje i prihvati i tako se iscele i osnaže).

**SEDMI KORAK: Sveobuhvatna/dodatna procena potreba žrtve
i uključivanje Centra u planiranje zaštite i podrške zajedno
sa drugim organima i ustanovama* – obavljaju LEKARI i
SAVETNICA za psiho-socijalnu podršku**

(*lica određena za vezu u policijskoj upravi, osnovnim i višem javnom tužilaštvu, osnovnom i višem sudu i centru za socijalni rad i Grupe za koordinaciju i saradnju)

Procena rizika i potreba za ženu koja je preživela seksualno nasilje/i njenu porodicu (procena potrebe za smeštajem u zdravstvenoj ustanovi, nastavak medicinskog tretmana, smeštaj u sigurnoj kući, praćenje stanja – psiho-socijalna i pravna podrška i sl.) je trenutak u kojem se uključuju drugi organi i ustanove/službe.

Nakon zaprimanja krivične prijave ili izveštaja u osnovnom ili višem javnom tužilaštvu, shodno Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici, Grupa za koordinaciju i saradnju ima obavezu da na sastanku grupe analizira slučaj, utvrdi rizike, resurse i potrebe žrtve, i na osnovu toga donese Plan zaštite i podrške. Žrtva učestvuje u procesu izrade plana kojim će biti utvrđene konkretne aktivnosti pojedinih institucija i rokove za njihovo izvršenje. Cilj aktivnosti je otklanjanje rizika od ponavljanja ili eskalacije nasilja i pomoć i podrška žrtvi radi prevazilaženja posledica nasilja (seksualnog nasilja u porodičnom ili partnerskom odnosu). U rad Grupe za koordinaciju i saradnju može, za konkretni slučaj, biti uključen i Centar za žrtve seksualnog nasilja kada je potrebno da se planom zaštite i podrške predvide i određene aktivnosti Centra u zdravstvenoj zaštiti žrtve ili

psiho-socijalnoj podršci radi otklanjanja posledica pretrpljenog seksualnog nasilja. Predlog za uključivanje Centra za žrtve seksualnog nasilja može poteći, kako od same Grupe za koordinaciju i saradnju, tako i od Centra, u kom slučaju će Centar o tome pismenim putem obavestiti rukovodioca Grupe za koordinaciju i saradnju.

Preporuke za usklađeno delovanje u slučajevima seksualnog nasilja

Multisektorsko delovanje organa i institucija u slučajevima nasilja nad ženama i u porodici, ne samo da je predviđeno kao obavezno, nego se pokazalo i kao najefikasniji način njihovog delovanja u zaštiti i pružanju podrške osobama koje trpe nasilje u porodici, a takođe i u otkrivanju i suzbijanju nasilja. Na saradnju institucija koje učestvuju u otkrivanju i suzbijanju nasilja i pružanju zaštite i podrške žrtvama obavezuju Opšti i posebni protokoli za postupanje u slučajevima nasilja u porodici (pravosuđe, policija, ustanove socijalne zaštite i zdravstvene ustanove), a takođe i Zakon o sprečavanju nasilja u porodici na osnovu kojeg su obrazovane Grupe za koordinaciju i saradnju kojima rukovodi predstavnik nadležnog tužilaštva.

Zdravstvena ustanova (bolnica/klinika) u kojoj je smešten Centar za žrtve seksualnog nasilja obrazuje radnu grupu koja ima rukovodioca (obično ginekolog), a čine je zaposleni iz zdravstvene ustanove (KCV/OB/Instituta): ginekologija, urgentna medicina, pedijatrija, psihologija, socijalni rad, psihijatrija, pravo, medicinske sestre, kao i savetnica za psihosocijalnu podršku (OCD).

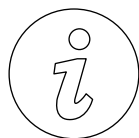
ZADACI RADNE GRUPE SU:

1. Planiranje i realizacija zadataka za omogućavanje primene Vodiča za postupanje zdravstvenih radnika u Centru za žrtve seksualnog nasilja u zdravstvenoj ustanovi (opšta bolnica/klinika).
2. Vođenje evidencije o prijavljenim slučajevima seksualnog nasilja u Centru/ zdravstvenoj ustanovi (OB/klinika).
3. Analiza rada Centra/zdravstvene ustanove (OB/klinika): prepoznavanje dobre prakse i teškoća u primeni Vodiča.

4. Saradnja sa organizacijama civilnog društva (OCD) čije aktivistkinje žrtvama pružaju usluge psiho-socijalne podrške i učestvuju u svim aktivnostima radne grupe – planiranje, vođenje evidencije, analiza rada Centra.
5. Saradnja Centra sa drugim delovima sistema zaštite na teritoriji okruga: policija, tužilaštva, centar za socijalni rad (Grupa za koordinaciju i saradnju, lica određena za vezu, razmena obaveštenja – usmeno i pisanim putem).
6. Saradnja Centra sa organima uprave na lokalnom i pokrajinskom nivou.
7. Saradnja sa ostalim Centrima.

Predstavnice ženskih organizacija civilnog društva (OCD) su članice radne grupe u zdravstvenoj ustanovi, što omogućava neposrednu razmenu podataka i stalnu saradnju između zdravstvene ustanove u kojoj je CŽSN i ženskih OCD. Na ovaj način se stvara mehanizam za povezivanje i usklađeno pružanje usluga i podrške žrtvama seksualnog nasilja u lokalnoj zajednici.

8

OSMI KORAK: PRIKUPLJANJE I OBRADA PODATAKA

Podatak o ličnosti predstavlja svaki podatak koji se odnosi na fizičko lice, a zakonitost obrade postoji ako je ispunjen bar jedan uslov iz člana 12 st. 1 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, među kojim uslovima su i da je obrada neophodna u cilju vršenja poslova u javnom interesu ili izvršenja zakonom propisanih ovlašćenja rukovaoca podacima ili da je lice na koje se podaci o ličnosti odnose pristalo na obradu svojih podataka o ličnosti za jednu ili više posebno određenih svrha. Pristanak na obradu o ličnosti se mora dati u pisanom obliku u okviru pisane izjave, ali se pristanak može uvek opozvati.

Prikupljanje i čuvanje podataka u zdravstvenim ustanovama bliže je uređeno je Pravilnikom o obrascima i sadržaju obrazaca za vođenje zdravstvene dokumentacije, evidencija, izveštaja, registara i elektronskog medicinskog dosijea.

Dokumenta, metodologija prikupljanja i dokumentovanja nasilja u zdravstvenim ustanovama

Kako bolnice i klinike nemaju zdravstvene kartone, vodi se Knjiga evidencije koja se formira od popunjenih pojedinačnih izveštaja, prijave i prijave promene ili odjave. Predviđen je veći broj dokumenta koji su neophodni za praćenje rada profesionalaca i radne grupe za praćenje rada Centara za žrtve seksualnog nasilja u zdravstvenoj ustanovi (bolnici/klinici) u cilju dokumentovanja i evidenti-

ranja slučajeva nasilja. Osnovni dokument je Obrazac za evidentiranje i dokumentovanje nasilja koji je predviđen Posebnim protokolom Ministarstva zdravlja RS za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju. Ovaj obrazac je interni dokument bolnice, odnosno klinike u kojoj je Centar za žrtve seksualnog nasilja. Interni dokumenti su i svi oni koja su definisani u Vodiču za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja u Centru za žrtve seksualnog nasilja (u prilogima Vodiču). Zapisnik sa sastanka radnog tela u zdravstvenoj ustanovi, kao i Evidencijski list zdravstvene ustanove o nasilju u porodici i Izveštaj zdravstvene ustanove o slučajevima rodno zasnovanog nasilja su takođe dokumenti koji mogu da se koriste u multisektorskoj saradnji i razmeni podataka sa organima i službama u Grupi za koordinaciju i saradnju, kao i za statističku obradu podataka.

KORACI I ZADACI U DOKUMENTOVANJU

Prikupljanje i obrada podataka o ličnosti u Centru za žrtve seksualnog nasilja sprovodi se u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, a nadzor nad sprovođenjem zakona vrši Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Za poverljivost podataka o seksualnom nasilju odgovorna je osoba koja prikuplja podatke.

Osnovni dokument je Obrazac za evidentiranje i dokumentovanje nasilja u Posebnom protokolu Ministarstva zdravlja RS za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju, koji se popunjava odmah po prijemu žrtve i prvom razgovoru i pregledu. Bez obzira u kom delu sistema se žrtva pojavljuje, popunjava ga lekar koji prvi prima žrtvu, kako je to i predviđeno Posebnim protokolom Ministarstva zdravlja. Na osnovu ovih prvih podataka, lekar obaveštava žrtvu o drugim pregledima u Centru za žrtve seksualnog nasilja, odnosno ginekološkom, sudskomedicinskom i drugim specijalističkim pregledima, ukoliko se proceni da ih je neophodno obaviti. Svako dalje postupanje lekara specijalista prate dodatni izveštaji lekara specijalista. Obrazac za evidentiranje i dokumentovanje ne mora biti celovit i detaljan, već zavisi od procene lekara na prijemu žrtve u kojoj meri će insistirati na detaljnim podacima, pošto zbrinjavanje žrtve ima prednost.

Pored ovog dokumenta, potrebno je popunjavati i sledeće obrasce koji su dati u prilogu ovog Vodiča:

– Obrazac br. 3 – Protokol za ginekološki pregled – Uputstvo za upotrebu paketa za uzorkovanje i evidentiranje seksualnog nasilja. Uputstvo u obrascu br. 3 treba da prate i druga dva izveštaja (dokumenta) i to Obrazac br. 2 – Uputstvo za

upotrebu paketa za uzorkovanje i evidentiranje seksualnog nasilja – zadaci za kriminalističkog tehničara (pregled odeće i uzimanje uzoraka) i Obrazac br. 5 – Uputstvo za upotrebu paketa za uzorkovanje i evidentiranje seksualnog nasilja. Sva tri dokumenta moraju da sadrže saglasnost pacijentkinje za obavljanje ginekološkog, sudskomedicinskog pregleda i fotografisanje povreda. Uputstvo prate i sledeća dokumenta: Obrazac br. 7 – Uputstvo za pakovanje uzoraka i Obrazac br. 8 – Uputstvo za fotografisanje povreda pri dokumentovanju seksualnog nasilja.

U slučajevima kada je žrtva, odnosno pacijentkinja mlađa od 18 godina popunjava se i Prijava o sumnji na zlostavljanje i zanemarivanje dece, dok se u situacijama kada je žrtva osoba starija od 65 godina popunjava Prijava o sumnji na zlostavljanje starih.

Savetnica za psiho-socijalnu podršku popunjava Ček listu o seksualnom nasilju – Obrazac br. 9 i to prilikom prvog susreta sa žrtvom, a u zavisnosti od njenog psihofizičkog stanja, savetnica procenjuje vreme kada će to uraditi i na koji način, tako da najmanje ugrožava i povređuje ženu žrtvu nasilja. Ovaj dokument se nakon svih obavljenih medicinskih pregleda, prilaže uz ostalu dokumentaciju, a primerak liste se uvek dostavlja i nadležnom javnom tužilaštvu koje je izdalo naredbu Centru za žrtve seksualnog nasilja za ginekološkim pregledom žrtve.

Pripremljena dokumentacija o slučaju seksualnog nasilja se elektronski zavodi u posebnoj bazi Centra i dostavlja se radnom telu (radnoj grupi ili komisiji) u zdravstvenoj ustanovi, koja analizira postupanje i predlaže mere zaštite i podrške, kao i postupke koje bi trebalo preduzimati, pre svega u okviru zdravstvenog sistema. Imajući u vidu da model Centra za žrtve seksualnog nasilja predviđa aktivno učešće i koordinaciju radne grupe u okviru bolnice, odnosno klinike koja uspostavlja saradnju sa drugim organima i službama preko Grupe za koordinaciju i saradnju, neophodno je da se Radna grupa redovno sastaje i analizira postupanje Centra, odnosno svaki pojedinačni slučaj seksualnog nasilja koji je prijavljen i da vodi Zapisnik sa sastanka Radne grupe u zdravstvenoj ustanovi kao interni dokument i sardži podatke o: prisutnima na sastanku, broju prijavljenih slučajeva u određenom vremenu, zaključak o tome da li svaki predmet – prijava slučaja nasilja prati odgovarajuća dokumentacija, zatim informacije o diskusiji i zaključcima o svakom pojedinačno razmatranom slučaju i dr. Zapisnik sa sastanaka Radne grupe se dostavlja svim članovima radne grupe, kao i rukovodiocima zdravstvene ustanove.

Radna grupa zdravstvene ustanove je u obavezi da na svakom mesečnom sastanku popuni Evidencioni list zdravstvene ustanove o slučaju nasilja koji je zbirni dokument o registrovanim slučajevima u Centru za žrtve seksualnog nasilja. U Evidencioni list se unose odabrani podaci koji su evidentirani u obrascima koji su korišćeni tokom prijema žrtve u Centar i lekarskih pregleda. Ovaj evidencioni list se takođe uvodi u bazu podataka i kasnije može biti dostavljen po zahtevu nadležnog javnog tužilaštva koje može tražiti i druge podatke iz medicinske dokumentacije, pri čemu o dostavljanju javnom tužilaštvu ili drugim državnim organima, odlučuje direktor zdravstvene ustanove.

Evidencioni list sadrži i informaciju o potrebi pozivanja i konsultovanja drugih organa i službi u sistemu zaštite radi efikasnog zbrinjavanja žrtve, kao što su javno tužilaštvo, policija, centar za socijalni rad i dr. Evidencioni list sadrži, zatim informacije o funkcionisanju sistema zaštite u okviru zdravstvene ustanove, kao što su npr. tehnički i organizacioni problemi uočeni u postupanju i dr. Izveštaj zdravstvene ustanove o slučajevima rodno zasnovanog nasilja može biti za internu i za eksternu upotrebu. Interna upotreba je kada radna grupa u zdravstvenoj ustanovi dostavlja izveštaj upravi zdravstvene ustanove (redovno i povremeno izveštavanje), a eksterna je kada se izveštaj dostavlja na uvid drugim institucijama i ustanovama koje su nadležne za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja (Grupa za koordinaciju i saradnju). Ovaj izveštaj treba da sadrži dve vrste podataka:

1. opšte socio-demografske podatke o žrtvi, obeležja i vrste nasilja koje su evidentirane,
2. podatke o pojedinačnom slučaju koji su važni za njegovo rešavanje i dalje procesuiranje počinioca nasilja (uz vođenje računa o zaštiti podataka o ličnosti).

Svi dokumenti prikupljeni na ovaj način trebalo bi da se čuvaju u posebnom registru pri Centru za žrtve seksualnog nasilja, odnosno u registru dokumenata. Ovaj registar bi trebalo da prati i baza podataka o pojedinačnim slučajevima nasilja – registar pojedinačnih slučajeva. Oba registra bi trebalo da čine bazu podataka o slučajevima seksualnog nasilja koji su prijavljeni i po kojima se postupalo u Centru. Ovu bazu je neophodno prijaviti Povereniku za zaštitu podataka o ličnosti i imenovati lica koja imaju pristup podacima.

PRILOZI

OBRAZCI

IZJAVE O SAGLASNOSTI

INFOGRAFIK

ПРИЛОЗИ

---

1. ОБРАЗАЦ 1 - Образац Минстарства здравља РС за евидентирање и документовање насиља
2. ОБРАЗАЦ 2 - Упутство за употребу пакета за узорковање и евидентирање сексуалног насиља - задаци за криминалистичког техничара (преглед одеће и узимање узорака)
3. ОБРАЗАЦ 3 - Протокол за гинеколошки преглед
4. ОБРАЗАЦ 5 - Протокол за судскомедицински преглед
5. ОБРАЗАЦ 7 - Упутство за паковање узорака
6. ОБРАЗАЦ 8 - Упутство за фотографисање при документовању сексуалног насиља
7. ОБРАЗАЦ 9 - Чек листа о сексуалном насиљу (попуњава саветница за психо-социјалну подршку)

ОБРАСЦИ – ИЗЈАВЕ САГЛАСНОСТИ

- ОБРАЗАЦ 4 - Изјава о сагласности за гинеколошки преглед
- ОБРАЗАЦ 6 - Изјава сагласности за судскомедицински преглед
- ОБРАЗАЦ 10 - Изјава сагласности за коришћење услуге саветнице за психо-социјалну подршку и обраду података
- ОБРАЗАЦ 11 - Изјава о давању сагласности родитеља или старатеља за коришћење услуга саветнице за психо-социјалну подршку и обраду података

Образац 1

**ОБРАЗАЦ МИНИСТАРСТВА ЗДРАВЉА ЗА ЕВИДЕНТИРАЊЕ
И ДОКУМЕНТОВАЊЕ НАСИЉА**

Здравствена организација: _____

Место: _____

Лекар/ка (радно место): _____

Сестра (радно место): _____

Документовање насиља

ФОРМУЛАР

Датум прегледа: _____

Време прегледа: _____

Основни подаци:

Име и презиме: _____

Старост: _____

Деца: Број _____ Године _____

Разлог обраћања:

а) пацијенткиња пријављује насиље: ДА НЕ

б) Ако „не“, на основу чега је посумњано на насиље: _____

Да ли је полиција интервенисала:

Не Да Назив полицијске станице: _____

Информације које се односе на насилни догађај :

Где се насиље догодило: _____

Датум: _____

Време: _____

Насилник: Познат Непознат

Ако је познат, навести однос са жртвом:

муж бивши муж садашњи партнер бивши партнер истополни партнер

отац брат син рођак старатељ

друго : _____

Опис догађаја (користите речи пацијенткиње):

_____
_____

Врста насиља

1. Физичко насиље Да Не

2. Сексуално насиље:

присиљавање на сексуални однос

присиљавање на нежељене сексуалне радње

понижавајући сексуални однос

присиљавање на проституцију

друго: _____

2. Емоционално/психолошко насиље

вређање забране застрашивање претње

друго: _____

Оријентациона процена психичког стања:

комуникативна некомуникативна узнемирена

друго: _____

А. Медицинске информације:

а) Да ли је пацијенткиња трудна? Не Не зна Да

(Уписати недељу трудноће: _____)

б) Да ли болује од неке хроничне болести? Не Не зна Да

Ако ДА од које? _____

Историја злостављања:

1. Постоје ли подаци или знаци о повређивању у прошлости? Да Не

2. Да ли даје податке о повређивању у прошлости? Да Не

3. Остали важни медицински подаци:

поремећаји спавања хронични болови главобоље

злоупотребе лекова или других психоактивних супстанци

друго(навести): _____

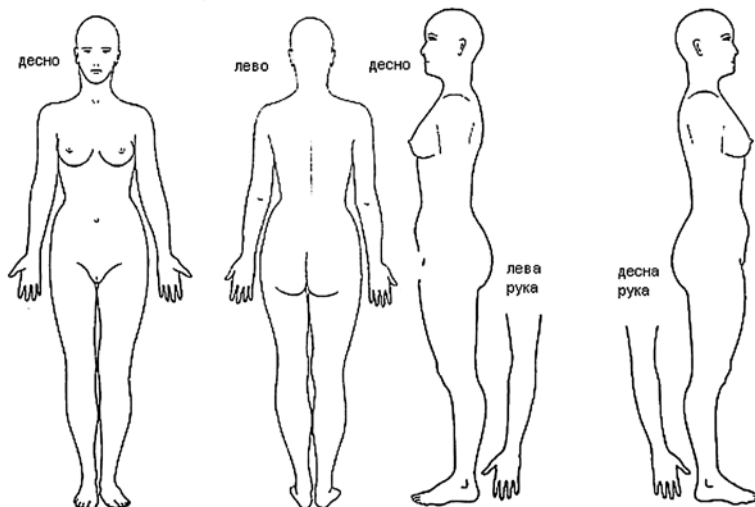
Б. Објективни преглед:

1. Изглед одеће (описати евентуалне трагове насиља):

_____
_____

2. Телесне повреде (забележити врсту, облик, величину, боју повреде и уцртати их што веродостојније на телесној мапи):

_____
_____

Ц. Процена ризика (уписати „X“ у одговарајућа поља):

A*	Да	Не	Б**	Да	Не
Да ли је постојала претња или употреба оружја?			Да ли постоји историја злостављања у браку/вези?		
Да ли се у току времена повећавала учесталост и озбиљност насиља?			Да ли насилник тренутно живи у заједничком домаћинству?		
Да ли пацијенткиња процењује да јој је безбедност угрожена повратком кући?			Да ли је у претходном периоду полиција интервенисала?		
Да ли је пацијенткиња покушала самоубиство или помишљала на самоубиство?			Да ли је још неко из околине упознат са злостављањем?		
Да ли су деца била изложена претњама или насиљу?			Да ли је злостављање почело или се повећало за време трудноће?		
			Да ли пацијенткиња тражи медицинску помоћ?		

Ризик:

А*) Ако је пацијенткиња позитивно одговорила на било које питање из групе А, искажите бригу за ситуацију у којој се налази и помозите јој да пронађе решење (подстакните је да оствари контакт са особама или организацијама које би јој могле пружити заштиту и обезбедити сигурност).

Б**) Ако је пацијенткиња позитивно одговорила на једно или више питања из групе Б, помозите јој да сагледа све могућности које јој стоје на располагању. Пружите јој информације и бројеве телефона организација и установа које се баве проблемом насиља.

Шта је препоручено:

- а) Контролни преглед
- б) Специјалистички преглед
- в) Обраћање Центру за соц. рад
- г) Обраћање полицији
- д) Правна помоћ
- е) Помоћ психолога/ психијатра
- ж) Обраћање НВО који ради са жртвама насиља
- з) Друго _____

Закључна оцена:

Налази јесу у складу са наведеним временом и начином повређивања.

Налази нису у складу са наведеним временом и начином повређивања.

Није могуће утврдити.

Напомене:

Потпис и факсимил лекара

Потпис медицинске сестре

Образац 2

УПУТСТВО ЗА УПОТРЕБУ ПАКЕТА ЗА УЗОРКОВАЊЕ И ЕВИДЕНТИРАЊЕ СЕКСУАЛНОГ НАСИЉА

1. Задаци криминалистичког техничара (преглед одеће и узимање узорака)

Узорци прикупљени Да Не
 Да ли је иста одећа ношена приликом критичног догађаја? Да Не

Уколико се ради о другој одећи, упутити раднике МУП на одевне предмете ношене приликом критичног догађаја, које је потребно прикупити.

На под раширити већи комад белог папира (1м²). Пацијент се изува и стаје у центар раширеног папира. Затражити од пацијента са скида део по део одеће. Уколико се на одевном предмету налазе влажни трагови потенцијално биолошког порекла (крв, пљувачка, сперма...) раширити предмет на равну површину да се суши на ваздуху. Уколико се траг не осуши до завршетка прегледа, биолошки траг заштитити комадом филтер-хартије причвршћене за тканину, пре паковања у папирну врећу. Папирну врећу не затварати, ради неометаног протока ваздуха.

Након прегледа, сваки одевни предмет пакује се у засебну некоришћену папирну врећу, означену на претходно описани начин. Доњи веш упакovati у засебну и посебно обележену врећу, чак и ако се не ради о предметима ношеним у време или непосредно након критичног догађаја, јер се трагови семене течности могу наћи у вагиналном брису чак и након купања или туширања.

Папир на ком је пацијент стајао током узимања и прегледа одевних предмета пажљиво пресавити да би се сачували евентуално присутни комадићи лишћа, траве, влакна и сл. Крајеве савијеног папира заштитити лепљивом траком и означити деловодним бројем и потписом.

Образац 3
ПРОТОКОЛ ЗА ГИНЕКОЛОШКИ ПРЕГЛЕД

Анамнестички подаци	Наредба или захтев
Име и презиме _____	Година рођења _____
Телесна маса _____ Висина _____	Последња менструација _____
Текућа трудноћа ☐ Да ☐ Не	Гестацијска недеља _____
Ранија обољења ☐ Да ☐ Не _____	
Болничко лечење ☐ Да ☐ Не _____	
Лекови у употреби ☐ Да ☐ Не _____	
Алергије ☐ Да ☐ Не _____	
Датум догађаја _____	Време догађаја _____
Опис места на ком се инцидент десио _____	

Опис догађаја

Средство присиле: Физичка снага Претња Друго

Метод физичке присиле: Руке нападача Тело нападача Везивање Друго

Опис _____

Означити догађаје који су се десили током инцидента!

Орални контакт:	Да	Не	Покушај	Непознато
Да ли су уста извршиоца била у контакту са телом или одећом пацијенткиње?	☐	☐	☐	☐

Ако је одговор ДА, опис _____

Да ли су уста пацијенткиње била у контакту са гениталијама извршиоца?	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Генитални контакт:

Да ли је полни орган извршиоца дошао у контакт са гениталијама пацијенткиње?	☐	☐	☐	☐
Да ли је дошло до продирања полног органа извршиоца у вагину пацијенткиње?	☐	☐	☐	☐

Да ли су прсти извршиоца дошли у контакт са гениталијама пацијенткиње?

Да ли је дошло до продирања прстију извршиоца у вагину пацијенткиње?

Да ли је страни предмет дошао у контакт са гениталијама пацијенткиње?

Да ли је дошло до продирања страног предмета у вагину пацијенткиње?

Ако је одговор ДА, опис предмета

Анални контакт: **Да** **Не** **Покушај** **Непознато**

Да ли је полни орган извршиоца дошао у контакт са анусом пацијенткиње?

Да ли је дошло до продирања полног органа извршиоца у анус пацијенткиње?

Да ли су прсти извршиоца дошли у контакт са анусом пацијенткиње?

Да ли је дошло до продирања прстију извршиоца у анус пацијенткиње?

Да ли страни предмет дошао у контакт са анусом пацијенткиње?

Да ли је дошло до продирања страног предмета у анус пацијенткиње?

Ако је одговор ДА, опис предмета

Да Не Покушај Непознато

Да ли је извршилац користио кондом?

Да ли је дошло до ејакулације?

Ако је одговор ДА, где? уста пацијенткиње вагина анус друго

Ако је одговор ДРУГО, означити место

Активности пацијенткиње након догађаја: **Да** **Не**

Да ли је мокрила?

Да ли је дефецирала?

Да ли је конзумирала храну или пиће?

- Да ли је повраћала?
- Да ли се купала/туширала?
- Да ли је прала зубе/испирала грло?
- Да ли је мењала одећу?

Допунске информације: _____

ПРЕГЛЕД ГЕНИТАЛИЈА:

ЧЕШЉАЊЕ ПУБИЧНИХ ДЛАКА

Узорци прикупљени Да Не

Пацијенткиња трба да седне на лист чисте беле хартије, тако да део папира вири између бутина.

Чешљањем надоле прикупити на папир све трагове страног порекла (лишће, трава, комадићи папира, влакна и сл).

Пресавити папир и обележити га према раније наведеном упутству. Доставити га полицији заједно са чешљем коришћеним приликом прегледа.

КОНТРОЛНИ УЗОРЦИ ПУБИЧНИХ ДЛАКА

Узорци прикупљени ДА НЕ

Узорке од по 5 длака са пет регија стидног предела пацијента узети чупањем, користећи рукавице.

Узорке длака упаковати у прописно обележени коверат.

Извршити инспекцију целокупне полне регије и знаке повреда убележити у одговарајућу схему. Ако је опрема за колпоскопију доступна, извршити преглед ради утврђивања постојања расцепа, огуљотина, црвенила, отока или екхимоза, и по могућности фотографистати.

Постојање повреда ДА НЕ

Извршена колпоскопија ДА НЕ

Извршено колпоскопско фотографисање ДА НЕ

УЗОРЦИ СА СПОЉАШЊИХ ПОЛНИХ ОРГАНА

Узорци прикупљени ДА НЕ

Лако навлаженим комадићем газе димензија 5x5 цм благо пребрисати спољашње полне органе. Код мушких пацијената пребрисати површину гланса и тела пениса. Код женских пацијената пребрисати унутрашњу површину малих усана покретима ка доле. Након тога, комадић газе осушити на радној површини. Газу упаковати и означити према наведеном упутству.

ВАГИНАЛНИ БРИС И РАЗМАЗ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Узимање узорака могуће је вршити уз коришћење спекулума или «на слепо», тј. без њега. Користећи два бриса истовремено, прикупити секрет са свода вагине. Један употребљени брис оставити на ваздуху да се суши, врхом нагоре, затим упаковати према датом упутству. Други брис употребити за прављење размаза. Једним покретом направити размаз на предметном стаклу. Осушити размаз, и означити га деловодним бројем, именом лекара и словом «В».

ЦЕРВИКАЛНИ БРИС И РАЗМАЗ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Узорак може бити узет искључиво уз коришћење спекулума.

Користећи два бриса истовремено прикупити секрет из предела ушћа грлића. Један употребљени брис оставити на ваздуху да се суши, врхом нагоре, затим упаковати према датом упутству. Други брис употребити за прављење размаза. Једним покретом направити размаз на предметном стаклу. Осушити размаз, и означити га деловодним бројем, именом лекара и словом «С».

АНАЛНИ БРИС И РАЗМАЗ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Извршити инспекцију седалног и аналног предела и знаке повреда убележити у одговарајућу схему, и по могућности фотографистати.

Користећи два бриса истовремено, благо пребрисати аналне наборе и анални отвор. Један употребљени брис оставити на ваздуху да се суши, врхом нагоре, затим упаковати према датом упутству. Други брис употребити за прављење размаза. Једним покретом направити размаз на предметном стаклу. Осушити размаз, и означити га деловодним бројем, именом лекара и словом «А».

потпис лекара

Напомена:

Уколико се ради о жртви мушкарцу, наведени задаци припадају абдоминалном хирургу (проктологу), а у случају деце јувенилном гинекологу или дечијем хирургу.

Образац 5

УПУТСТВО ЗА УПОТРЕБУ ПАКЕТА ЗА УЗОРКОВАЊЕ И ЕВИДЕНТИРАЊЕ СЕКСУАЛНОГ НАСИЉА

3. Судскомедицински преглед (тамо где не постоји специјалиста судске медицине, преглед мора обавити лекар друге специјалности)

Наредба или захтев

ФИЗИКАЛНИ ПРЕГЛЕД И ПРИКУПЉАЊЕ УЗОРАКА:

СПОЉАШЊИ ПРЕГЛЕД:

Пажљиво извршити преглед коже пацијента, лоцирати, описати и уколико је технички изводљиво, фотографисати уочене повреде или присутан материјал страног порекла. У приложену схему уцртати нађене промене, ради прецизнијег дефинисања локализације и димензија.

Констатоване спољашње повреде ДА НЕ

Да ли су промене фотографисане? ДА НЕ

СХЕМА

У дијаграме унети све повреде, укључујући посекотине, лацерације, огуљотине, црвенило, отоке, уједе, опекотине, ожигње и мрље и сл. као и трагове страног материјала на кожи пацијента. Разликовати претходно постојеће повреде од повреда насталих приликом критичног догађаја. Назначити димензије, облик, боју и општи изглед сваке повреде. Уколико се при прегледу користи УВ лампа, означити место позитивног налаза са «УЛ».

САСУШЕНИ БИОЛОШКИ ТРАГОВИ НАЂЕНИ ПРИЛИКОМ ПРЕГЛЕДА

Узорци прикупљени ДА НЕ

Да ли је УВ лампа коришћена приликом прегледа? ДА НЕ

Дестилованом водом навлажити врх стерилног бриса и трљањем, кружним покретима, покупити биолошки материјал. Исти брис не користити за већи број биолошких трагова.

Брисеве осушити и упакovati према раније наведеном упутству.

ТРАГОВИ УЈЕДА

Трагови уједа нађени ДА НЕ

Уколико су трагови нађени, локализације појединачно назначити на приложеној схеми и, уколико је могуће, начинити фотографије, уз мерну скалу.

Уколико је могуће, консултовати форензичког одонтолога.

Прикупити узорке пљувачке благо превлачећи навлажени врх стерилног бриса преко ивица повреде. Брисеве осушити и упаковати према раније наведеном упутству.

ПРЕГЛЕД ГЛАВЕ И УСНЕ ДУПЉЕ

ЧЕШЉАЊЕ КОСЕ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Чист бели папир прислонити уз крајеве косе пацијента и чешљањем прикупити све трагове страног порекла (лишће, трава, комадићи папира, влакна и сл.)

Пресавити папир и обележити га према раније наведеном упутству. Доставити га полицији заједно са чешљем коришћеним приликом прегледа.

КОНТРОЛНИ УЗОРЦИ КОСЕ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Контролни узорци се не узимају уколико пацијент и осумњичени живе или раде заједно. Узорке од по 5-10 длака са пет регија главе пацијента – чеоне, темене, потиљачне и обе слепоочне – узети чупањем, користећи рукавице. Уколико је коса сувише кратка, користити пинцету. Узорке длака упаковати у пет прописно обележених коверата.

БРИСЕВИ И РАЗМАЗИ УСНЕ ДУПЉЕ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Пажљиво прегледати унутрашње стране усана и образа и уочити евентуално присутне повреде.

Повреде констатоване

ДА НЕ

Уколико су повреде констатоване, опис _____

Повреде фотографисане

ДА НЕ

Користећи два стерилна бриса истовремено пажљиво врхом превући преко регије између образа и десни, посебно водећи рачуна о подручју иза задњих кутњака у обе вилице. Један употребљени брис оставити на ваздуху да се суши, врхом нагоре, затим упаковати према датом упутству. Други брис употребити за прављење размаза. Једним покретом начинити размаз на предметном стаклу. Предметно стакло означити деловодним бројем, именом лекара и словом «О». Размаз осушити и упаковати према раније наведеном упутству.

ПРЕГЛЕД ШАКА

Пажљиво прегледати дланове и надланице, и у приложеној схеми унети нађене повреде.

ПОДНОКАТНИ САДРЖАЈ:

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Држећи пацијентову шаку изнад чистог листа хартије, врхом навлаженог стерилног бриса прикупити поднокатни садржај. Поступак поновити и на другој шаци. Брисеве осушити и засебно упаковати према наведеном упутству

УЗИМАЊЕ КОНТРОЛНОГ УЗОРКА ДНА
КОНТРОЛНИ БРИС БУКАЛНЕ СЛУЗНИЦЕ

Узорци прикупљени

ДА НЕ

Затражити од пацијента да водом испере усну дупљу. Чекати 30 секунди. Замолити пацијента да прогута пљувачку, затим са два стерилна бриса истовремено пребрисати унутрашњу страну пацијентовог образа, најмање ДВАНАЕСТ пута. Осушити брисеве и упаковати према приложеном упутству.

Образац 7

УПУТСТВО ЗА ПАКОВАЊЕ УЗОРАКА

Након сушења, брисеве упаковати у чисте коверте, означене деловодним бројем, именом лекара и дела тела са ког узорак потиче.

Уколико је могуће, паковању узорака присуствује орган МУП који ће преузети узорке, што представља непрекинути ланац руковања доказним материјалом. Уколико присуство радника МУП није обезбеђено, упаковани узорци чувају се у обезбеђеном хладном и сувом простору до преузимања.

Вреће са одећом треба затворити лепљивом траком и вратити органима МУП, или чувати на обезбеђеном месту до преузимања. Уколико одећа није у потпуности осушена, врећа мора остати отворена, а радник МУП који преузима одећу мора бити обавештен о томе.

Документација се попуњава у три примерка, од којих један остаје у установи у којој је извршен преглед, један се предаје раднику МУП, а трећи доставља лабораторији у којој ће се вршити испитивања.

Образац 8

УПУТСТВО ЗА ФОТОГРАФИСАЊЕ ПРИ ДОКУМЕНТОВАЊУ СЕКСУАЛНОГ НАСИЉА

С обзиром на то да се, у највећем броју случајева, преглед жртве сексуалног (или било ког другог) насиља обавља по наредби тужилаштва, те да ће жртву на лекарски преглед, готово увек, спровести полицијски службеници, могло би се предвидети да фотографисање повреда врши криминалистички техничар (коме је то у опису посла). Међутим, имајући у виду осетљивост жртве и локализацију повреда у гениталној/аналној регији, пожељно би било (између осталог, због скраћивања процедуре и што мањег излагања жртве) да документовање повреда, поред њиховог адекватног евидентирања у медицинској документацији, врши медицинско особље.

Медицински преглед подразумева преглед:

- Специјалисте гинекологије и акушерства (преглед гениталија и околне регије) са евидентирањем повреда и осталих промена
- Специјалисте судске медицине (општи телесни („екстрагенитални“) преглед)
- Евентуално, преглед других специјалиста (офталмолог за повреде ока, ОРЛ за повреде носа или уха и др.). У овим случајевима могу се разликовати две ситуације:
  - ако су повреде споља видљиве, биће фотографисане при судскомедицинском прегледу,
  - ако повреде нису споља видљиве, документују се на други начин, тако да фотодокументовање није пресудно за ове прегледе.

Како се приликом судскомедицинског прегледа стандардно врши фотографисање особе и повреда/промена на телу, фотодокументовање би било потребно проширити на рад гинеколога.

Иако је највећи део повреда у гениталној регији ограничен на површинска мека ткива, те са терапијског аспекта не постоји значајнија разлика између њих, у циљу сагледавања динамике и реконструкције конкретног догађаја неопходно је, поред тачног времена прегледа и детаљног описа у извештај унети податке о димензијама, локализацији, облику, боји, садржају сваке појединачне повреде, као и њихове међусобне односе.

Фотографисање повреда врши се уз коришћење размерника (у исту сврху може се употребити и обичан школски лењир), како би и накнадном анализом фотодокументације било могуће утврдити тачне димензије и облик повреде, што би могло бити од великог значаја за идентификацију повредног оруђа/средства.

Фотографисање се врши чак и у ситуацијама у којима не постоје видљиве промене (поготово уколико се жртва жали на бол или друге субјективне тегобе) како би се поткрепио негативан налаз.

У свим случајевима негативног налаза неопходно је жртви скренути пажњу да одређене повреде (нпр. крвни подливи) не морају бити видљиве приликом првог прегледа, него се могу испољити касније, након више часова, те да је, уколико се то догоди, потребно да се поново обрати лекару, у циљу ефикаснијег и комплетнијег документовања повреда.

Протокол за поступање са жртвама сексуалног насиља, између осталог, предвиђа могућност фотодокументовања повреда, што се и уноси у посебну рубрику.

Образац 7

ЧЕК ЛИСТА О СЕКСУАЛНОМ НАСИЉУ (попуњава саветница за психо-социјалну подршку)

Датум попуњавања: _____

1. КО ЈЕ ПОЧИНИО СЕКСУАЛНО НАСИЉЕ:
  - супруг
  - ванбрачни партнер
  - непозната особа
  - члан продице (уписати који: _____)
  - неко други (познаник; пријатељ; _____ *заокружити или уписати)
2. КОЈИМ ОБЛИЦИМА СЕКСУАЛНОГ НАСИЉА ЈЕ ЖРТВА БИЛА ИЗЛОЖЕНА:
  - силовање
  - присилан сексуални чин (секс са пенетрацијом, орални секс, анални секс, секс са употребом предмета и др.)
  - обљуба над немоћним лицем
  - обљуба и навођење на сексуални однос злоупотребом положаја (наставник, васпитач, родитељ, очух, маћеха, старалац, послодавац и др.)
  - нежељено додиривање
  - сексуално узнемиравање
  - сексуално уцењивање
  - инцест над дететом
  - сексуална злоупотреба деце за снимање порнографских слика и филмова
  - продаја и подвођење деце
  - сексуална трговина женама
  - сексуално искоришћавање жена кроз проституцију, порнографију и сексуално ропство.

уписати

3. ДА ЛИ ЈЕ ЖРТВА БИЛА ИЗЛОЖЕНА И ДРУГИМ ОБЛИЦИМА НАСИЉА:
  - психичко
  - физичко
  - економско
4. ДА ЛИ ПОСТОЈИ РИЗИК ОД ПОНАВЉАЊА НАСИЉА, ПО ПРОЦЕНИ ЖРТВЕ:
  - да
  - не
  - није сигурна

5. ДА ЛИ ЖРТВА ЖИВИ У ЗАЈЕДНИЧКОМ ДОМАЋИНСТВУ СА ПОЧИНИОЦЕМ:
  - да
  - не
6. ДА ЛИ ЈЕ У ТОМ МОМЕНТУ БЕЗДЕДНОСТ ЖРТВЕ ИЛИ ДРУГИХ ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ УГРОЖЕНА?
  - да..... (написати чија)
  - не
7. КОЛИКО ЈЕ ПУТА ЖРТВА БИЛА ИЗЛОЖЕНА СЕКСУАЛНОМ НАСИЉУ
  - једном
  - неколико пута
  - често
8. ПРЕ КОЛИКО ВРЕМЕНА СЕ ДЕСИЛО ПРВО, А КАДА ПОСЛЕДЊЕ СЕКСУАЛНО НАСИЉЕ:
  - прво: _____ *уписати*
  - последње: _____ *уписати*
9. НАКОН КОЛИКО ВРЕМЕНА СЕ ЖРТВА ОБРАТИЛА ПРВИ ПУТ ЗА ПОМОЋ:
  - одмах након преживљеног насиља
  - после неколико дана
  - после месец дана
  - после више од месец дана
  - после више од годину дана
10. КОМЕ СЕ ЖРТВА ПРВИ ПУТ ОБРАТИЛА ЗА ПОМОЋ ЗБОГ СЕКСУАЛНОГ НАСИЉА:
  - _____ *уписати*
11. КОЈИ ЈЕ ИСХОД ПРВОГ ОБРАЋАЊА ЗА ПОМОЋ?
  - Жртва је добила потребну помоћ и информације
  - Упућена је на надлежне службе/институције (полиција, ЦСР, здравствена институција)
  - Упућена је на НВО која се бави пружањем подршке жртвама родно заснованог насиља
  - Нешто друго
12. ОД КОГА ЈЕ ЖРТВА САЗНАЛА ДА МОЖЕ ДА СЕ ЈАВИ ЦЕНТРУ?
  - полиција
  - ЦСР
  - НВО/УГ
  - медији
  - неко други: _____ *уписати*

13. КОЈЕ ПОТРЕБЕ ЖРТВА ПРОЦЕЊУЈЕ КАО ПРИОРИТЕТНЕ:
- физичка безбедност
  - раздвајање од починиоца (смештај у СЖК; исељење починиоца из стана; друго: _____)
  - психолошка подршка
  - финаснисијска помоћ
  - нешто друго: _____
14. УЗРАСТ ЖРТВЕ:
_____ *уписати*
15. ДА ЛИ ЖРТВА ИМА ДЕЦУ:
- да
  - не
16. ДА ЛИ СУ И ДЕЦА НЕПОСРЕДНО ИЗЛОЖЕНА НЕКОМ ОБЛИКУ НАСИЉА ОД СТРАНЕ ПОЧИНИОЦА:
- да
  - ако да, заокружити ком облику: физичко; психичко; економско; сексуално
  - не
17. КОГ УЗРАСТА СУ ДЕЦА:
_____ *уписати узраст*

Саветница: _____

Потпис: _____

ОБРАСЦИ – ИЗЈАВЕ САГЛАСНОСТИ

Образац 4

ИЗЈАВА О САГЛАСНОСТИ ЗА ГИНЕКОЛОШКИ ПРЕГЛЕД

Назив здравствене установе: _____

Интерни број _____

Датум _____

Давање података, пристанак на преглед, узимање узорака и фотографисање повреда дајем сагласност

_____
потпис странке

Напомена за здравственог радника

Након пружања релевантних информација пацијенткињи (шта ће се догодити током прегледа, зашто је важан преглед, као и да може да одбије преглед у сваком тренутку), прочитајте јој цео формулар, објасните јој да може да одбије неки или све од наведених ставки. Затражите потпис, или отисак прста (уколико је пацијенткиња неписмена) уз потпис присутног сведока.

Образац 6

ИЗЈАВА О САГЛАСНОСТИ ЗА СУДСКОМЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕД

Назив здравствене установе: _____

Интерни број _____

Датум _____

Давање података, пристанак на преглед, узимање узорака и фотографисање повреда дајем сагласност

_____
потпис странке

Напомена за здравственог радника

Након пружања релевантних информација пацијенткињи (шта ће се догодити током прегледа, зашто је важан преглед, као и да може да одбије преглед у сваком тренутку), прочитајте јој цео формулар, објасните јој да може да одбије неки или све од наведених ставки. Затражите потпис, или отисак прста (уколико је пацијенткиња неписмена) уз потпис присутног сведока.

Образац 10

ИЗЈАВА САГЛАСНОСТИ ЗА КОРИШЋЕЊЕ УСЛУГЕ САВЕТНИЦЕ И ОБРАДУ ПОДАТАКА

Саветница Центра за жртве сексуалног насиља/Центра за подршку женама која ми је описала своју улогу – пружања психо-социјалне и правне подршке предочила ми је следеће:

1. Свака обрада података у смислу Закона о заштити података о личности мора имати свој правни основ. Правни основ је законско овлашћење или слободно дат пристанак лица чији се подаци обрађују.
2. Циљ ове сагласности коју потписујем је заштита моје приватности и осталих права и слобода које ми припадају и ово се ради у мом најбољем интересу.
3. Један од основних принципа рада је начело поверљивости.
4. Подаци који се односе на националну припадност, расу, пол, језик, вероисповест, припадност политичкој странци, синдикално чланство, здравствено стање, примање социјалне помоћи, жртву насиља, осуду за кривично дело и сексуални живот могу се обрађивати на основу слободно датог пристанка лица и да би их Центар могао прикупљати, чувати и обрађивати морају имати моју писмену сагласност.
5. Сврха прикупљања и даље обраде података је да моја саветница за психосоцијалну и правну подршку може пратити мој случај, да за потребе суда може дати потврду и мишљење о насиљу које трпим и преживљавам и животној ситуацији у којој се налазим, да Центар за жртве сексуалног насиља у којем је саветница ангажована може направити извештај о броју и квалитету пружених услуга, а подаци се такође могу користити и у научноистраживачке сврхе, с тим што у извештајима и у истраживању које се представља трећим лицима неће бити откривен мој идентитет.
6. Моји лични подаци у Центру се могу обрађивати само на основу мог добровољног слободно датог пристанка у писменој форми.
7. Приступ и увид у моје личне податке имаће само саветница у Центру и ниједно треће лице. Моји подаци могу бити дати полицији, тужилаштву и суду уколико траже мишљење или ако моја саветница буде позвана као сведокиња на суду о мом случају.
8. Писмену сагласност за обраду података могу у сваком часу опозвати, након чега Центар неће смети да обрађује податке. У случају опозива нисам дужна да Центру плаћам било какве трошкове, чак и ако су оправдани, нити да им плаћам штету.

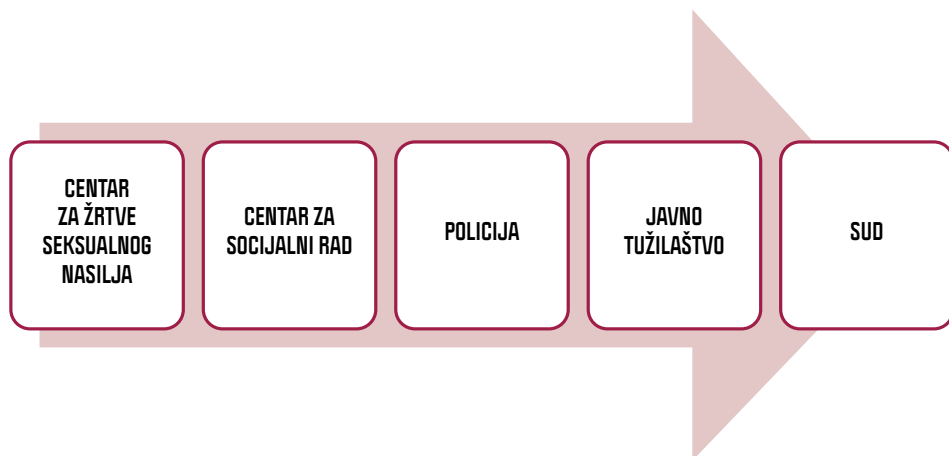
Изјављујем да сам прочитала и разумела услове под којим се моји лични подаци обрађују и сагласна сам са тим.

ПРИСТАНАК ДАО/ДАЛА:

Својеручни потпис родитеља/старатеља

INFOGRAFIK 1
UČESNICI U POSTUPKU ZAŠTITE ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA

INFOGRAFIK 2 UČESNICI U POSTUPKU ZBRINJAVANJA

- MEDICINSKO ZBRINJAVANJE
- DOKUMENTOVANJE TRAGOVA
- UZIMANJE UZORAKA ZA ANALIZU
- PSIHOLOŠKA PODRŠKA I SAVETOVANJE

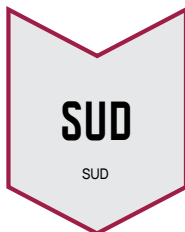
- ZBRINJAVANJE MALOLETNIH LICA
- SMEŠTAJ U SIGURNU KUĆU
- TUŽBA ZA MERE PORODIČNE ZAŠTITE
- MATERIJALNA POMOĆ I PSIHOLOŠKO SAVETOVALIŠTE CSR

- PRONALAŽENJE I PRIKUPLJANJE DOKAZA
- IDENTIFIKACIJA I PRONALAŽENJE UČINIoca
- PODNOŠENJE KRIVIČNE PRIJAVE
- HAPŠENJE / HITNE MERE POL

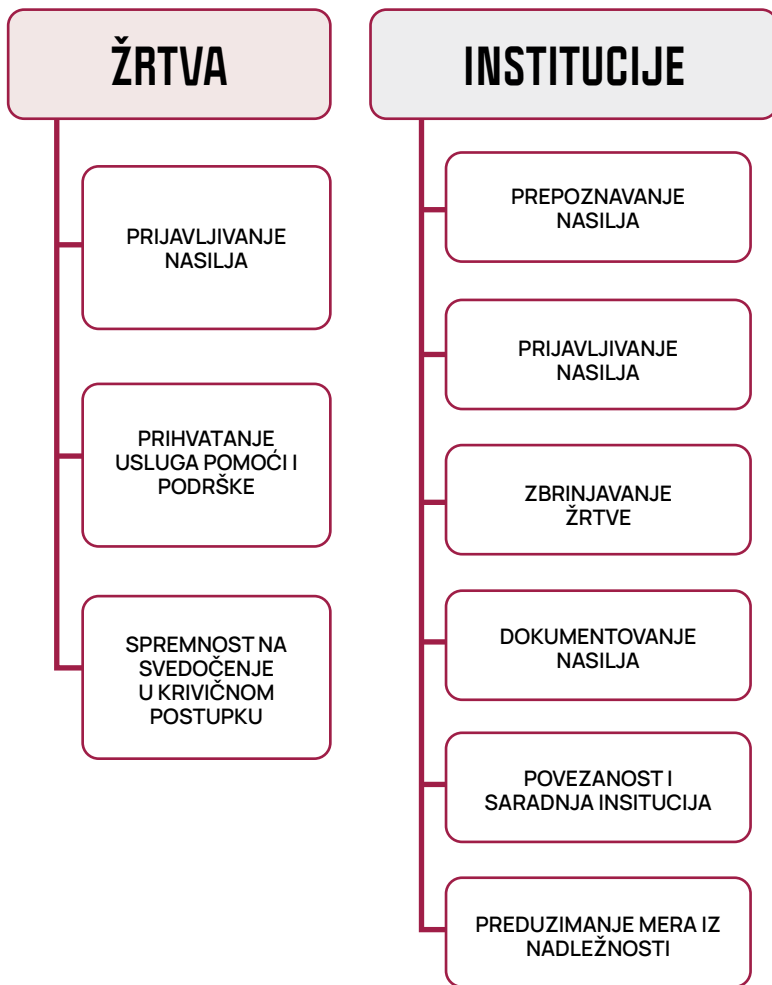

- SPROVOĐENJE ISTRAŽNOG POSTUPKA (ISPITIVANJE SVEDOKA, VEŠTAČENJE)
- DODELA STATUSA POSEBNO OSETLJIVOG SVEDOKA
- PREDLOG ZA PRITVOR / PRODUŽENJE HITNE MERE
- TUŽBA ZA MERE PORODIČNOPRAVNE ZAŠTITE JT

- SANKCIONISANJE UČINIoca I NAKNADA ŠTETE
- DODELA STATUSA POSEBNO OSETLJIVOG SVEDOKA
- PRITVOR / PRODUŽENJE HITNE MERE
- ODREĐIVANJE MERE PORODIČNOPRAVNE ZAŠTITE

INFOGRAFIK 3
PREDUSLOVI ZA DELOTVORNU ZAŠTITU ŽRTVE

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

061.235:[343.54:364.633(497.113 Kikinda)

CENTAR za žrtve seksualnog nasilja : vodič za postupanje u procesu zaštite i podrške žena koje su preživele seksualno nasilje / [autorke/autori Danica Todorov ... et al.] ; [urednica Biljana Stepanov]. - Kikinda : Centar za podršku ženama, 2024 (Zemun : Pozitiv print). - 76 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 250. - Str. 6-7: Uvod / Biljana Stepanov.

ISBN 978-86-87681-11-8

- а) Центар за жртве сексуалног насиља (Кикинда)
- б) Сексуално насиље - Жртве - Подршка

COBISS.SR-ID 159138057

